

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra muzikologie

Chrámová hudba ve Zlíně v letech 1918–1945

Church Music in Zlín in the years 1918–1945

Bakalářská diplomová práce

Michaela Šarmanová

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu literatury. Souhlasím, aby tato práce byla uložena a zpřístupněna ke studijním účelům na Univerzitě Palackého v Olomouci.

Ve Zlíně dne 17. 8. 2015

Michaela Šarmanová

Velmi ráda bych poděkovala vedoucí práce Doc. PhDr. Evě Vičarové, PhD. za odborné vedení práce, cenné rady a za pomoc při zpracování této práce. Dále patří velký dík Mgr. Davidu Valůškovi, řediteli Státního okresního archivu ve Zlíně, který mi byl nápomocen při badatelské práci v archivu.

OBSAH

ÚVOD	5
STAV BĀDÁNĪ	7
1. K STRUČNĚ HISTORII MĚSTA ZLÍN V OBDOBĪ 1918–1945	9
2. K VYMEZENĪ POJMU CHRÁMOVÁ HUDBA.....	14
3. KATOLICKÁ CHRÁMOVÁ HUDBA VE ZLÍNĚ V LETECH 1918–1945	16
3.1. STRUČNÁ HISTORIE KOSTELA SV. FILIPA A JAKUBA	16
3.2. HUDEBNĪ PRODUKCE V LETECH 1918–1923	20
3.3. HUDEBNĪ PRODUKCE V LETECH 1924–1927	24
3.4. HUDEBNĪ PRODUKCE V LETECH 1928–1938	27
3.5. HUDEBNĪ PRODUKCE V DOBĚ DRUHĚ SVĚTOVĚ VÁLKY	38
4. EVANGELICKÁ CHRÁMOVÁ HUDBA.....	41
4.1. STRUČNÁ HISTORIE EVANGELICKĚHO CHRÁMU	41
4.2. HUDEBNĪ PRODUKCE V LETECH 1935–1945	43
ZÁVĚR	47
RESUMĚ	49
SUMMARY.....	50
ZUSAMMENFASSUNG	51
ANOTACE	52
PRAMĚNY A LITERATURA.....	53
PŘĪLOHA	56

ÚVOD

Hudba v chrámech bývala vždy součástí bohoslužebných úkonů. Ať už se jednalo o její podobu vokální či instrumentální a nebo kombinaci těchto složek, není třeba podotýkat, jak moc se duchovní hudba lišila a liší od hudby světské, a ani to, že prošla mnoha církevními reformami a ustanoveními.

Hlavním záměrem bylo zmapovat hudební produkci na kůrech ve Zlíně v letech 1918–1945, a to v katolickém kostele sv. Filipa a Jakuba a v evangelickém chrámu. Zejména pak nastínit tehdejší ředitele kůrů, hudebníky, zpěváky a v neposlední řadě i repertoár, který se provozoval za běžného liturgického chodu. Převážně se jednalo o vystoupení při nedělích, vánočních a velikonočních svátcích, ale také o příležitostné akce jako např. svatby, pohřby, případně produkce ryze koncertního typu.

Cíl práce spočívá také ve zhodnocení role, kterou zlínská chrámová hudba sehrála v hudebním životě města, a zasazení místního dění do kontextu vývoje české chrámové hudby první poloviny 20. století.

První kapitola s názvem *Stručná historie města Zlína v letech 1918–1945* líčí hospodářskou, politickou a kulturní situaci ve sledovaném období. Od počátku 20. století začal Zlín prosperovat převážně v průmyslové sféře. Z celé kapitoly je patrné, jak velký vliv měla na rozvoj města Baťova obuvnická firma, což podtrhují mnohé kulturní a sportovní spolky.

Následující část vymezuje pojmy *církevní, liturgická, neliturgická, duchovní a chrámová hudba*. Snaží se o co nejpřesnější definici jednotlivých označení a zároveň vysvětluje, z jakého důvodu je v této práci užito termínu chrámová hudba.

V pořadí třetím oddílem je *Katolická chrámová hudba*. První podkapitola se věnuje stručné historii a vzniku katolického kostela sv. Filipa a Jakuba. Hlavní těžiště celé práce spočívá v podkapitolách mapujících hudební produkci. Pro rozdělení částí bylo hlavním kritériem působení ředitelů kůru – Jana Stelibského, Jana Budíka a období 2. světové války, kdy kostel neměl svého oficiálního regenschoriho. Jednotlivé pasáže obsahují monografické údaje obou uvedených osobností a především pak celkový výčet všech hudebních vystoupení i nacvičeného repertoáru v chrámu.

Závěrečná stať pojednává o evangelické chrámové hudbě. Úvodní kapitola nastiňuje stručnou historii sakrální stavby a dále hudební produkce z let 1935–1945.

Příloha uvádí fotografie města Zlína z dob První republiky, dále fotografie obou chrámů a tabulku, jež demonstruje počet zkoušek sboru při evangelickém kostele v roce 1942.

STAV BĀDÁNĪ

Mohlo by se zdāt, že při vzniku této práce bude hlavním a nejobsáhlejším zdrojem (pramenem) kronika zlínské farnosti. Avšak kronika katolického kostela obsahuje pouze strohé informace o dění v chrámu. Jedná se obvykle o stručný odstavec zabývající se především opravami a koupěmi. Seběmenší zmínka o hudebním dění se zde neobjevuje. Jedinou výjimkou představuje zpráva o kolaudaci varhan z roku 1932, kdy byl uspořádán varhanní koncert. Ve farním archivu kostela sv. Filipa a Jakuba se nenacházejí žádné notové ani písemné zprávy. Z korespondence mezi mnou a bývalým dlouholetým varhaníkem Ludvíkem Šuranským vyplynulo, že v píšťališti byly před pár lety schovány staré noty a písemnosti. Ovšem patrně z důvodu nesprávného zacházení se tyto dokumenty znehodnotily a následně zlikvidovaly.

Pro úvodní oddíl, který nastiňuje celkovou situaci ve Zlíně od roku 1918 do roku 1945, se staly stěžejními knihy Vladimíra Nekudy *Zlínsko* a *Sedm století zlínských dějin* Zdeňka Pokludy. Z oblasti tehdejší kultury posloužila publikace Oty Frice *Vývoj hudební kultury na jihovýchodní Moravě*. Jedná se v podstatě o jednu z nejpodrobnějších publikací o Zlíně, jeho celkové historii a vývoji. K ucelenějšímu pohledu pak napomohla také bakalářská práce *Hudební život ve Zlíně po roce 1918*, jejíž autorkou je Petra Soldatová.

Pro přesné vymezení pojmů chrámová, církevní, duchovní, liturgická a neliturgická hudba se ukázalo jako nejvhodnější využít *Slovníku české hudební kultury*, kolektivního díla Jiřího Fukače, Jiřího Vysloužila a Petra Macka, dále pak *Hudebního slovníku pro každého* Jiřího Vysloužila.

Velkým přínosem pro mou práci byla především publikace Evy Vičarové *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*, zvláště pak kapitoly mapující cyrilské hnutí v českých zemích či úvodní stať s názvem *Liturgie a hudba*. Pro nastínění stručné historie kostela byly nejvíce přínosné *Dějiny zlínské farnosti a farností okolních* Arnošta Červinky. S jistotou mohu konstatovat, že podrobnější publikace o farnosti neexistuje. Pro doplnění informací se stala také důležitá kniha s názvem *Zlín – farnost sv. Filipa a Jakuba*, kterou napsal Josef Pala. Ke vzniku této práce přispěly i dvě knihy Jiřího Sehnala, konkrétně *Stručný přehled dějin katolické chrámové hudby* a *Barokní varhanářství na Moravě*. Druhá zmíněná publikace se stala velmi podnětnou ke

zpracování informací o varhanách u sv. Filipa a Jakuba. Bakalářský spis Pavla Sochory s názvem *Varhany na Zlínsku* pak měl spíše doplňující charakter. Článek Heleny Chybové s titulem *Jan Stelibský a jeho přínos pro rozvoj vsetínského a zlínského hudebního školství* upřesnil Stelibského monografické údaje, které dosud nejsou zpracovány v žádném hudebním slovníku.

Obsáhlejší informace o hudební produkci lze dohledat výhradně v dobovém tisku, především v periodikách *Sdělení zaměstnanců T. a A. Baťa a Zlín*. Zde uvedené články informují mimo jiné o četnosti vystoupení, prováděném repertoáru, hudebnících, spolupracujících tělesech apod. Pro výzkum Cyrilské jednoty ve Zlíně posloužil časopis *Cyril*.

Podobně jako kronika katolického chrámu, obsahuje i kronika evangelického kostela minimum informací. V archivu lze dohledat pouze jediný zdroj, a sice sešit pěveckého sboru z roku 1941–1942, který zaznamenával počet zkoušek, dále přesné rozepsání hlasů a podrobnou evidenci zpěváků. Mimo to obsahuje seznam opakovaných a nově nacvičovaných skladeb. Podle slov ředitele archivu Davida Valůška se jedná o pramen, který dosud nebyl publikován.

Historií evangelického kostela se v současné době zabývá jediný spis s názvem *Evangelický kostel ve Zlíně 1937–2007* Petra Pivoňky a Ivana Bergmanna. Obsahuje všechny informace o vzniku sboru, postavení chrámu a dokonce rozhovory s pamětníky.

1. K STRUČNÉ HISTORII MĚSTA ZLÍN V OBDOBÍ 1918–1945

Město Zlín – správní, hospodářské a kulturní centrum východní Moravy – se rozprostírá v údolí řeky Dřevnice na rozhraní Hostýnských a Vizovických vrchů. Původní název se v lidovém pojetí odvozuje od zlých událostí, kterými bylo město v dávných dobách postihnuo, případně od jílovité půdy – slínu, který se zde hojně nacházel. Moderní výklad názvu města bývá vysvětlován jako spojení kmene osobního jména Zla s přivlastňující příponou – ín.¹ V letech 1949–1990 bylo město přejmenováno na Gottwaldov a to z jednoho prostého důvodu – díky komunistické aktivitě ve městě a k počtě „prvního dělnického prezidenta“ Klementa Gottwalda. Název měl vymanit z mysli obyvatelů vzpomínku na Tomáše Baťu, úspěšného podnikatele.²

Obyvatelé Zlína kolem roku 1900 pravděpodobně netušili, že pro ně nastává období velkého rozvoje. Jednou z hlavních příčin bylo přestěhování Baťova závodu v roce 1900 do nové tovární budovy. Průmyslový rozmach Zlína do jisté míry zhatila první světová válka. Na druhou stranu však přinesla velmi mnoho armádních zakázek na boty. Bylo jich tolik, že všechny obuvnické továrny musely výrobu zvýšit. Na konci války zaměstnávala Baťova továrna několik tisíc dělníků. Po vyhlášení samostatné republiky své postavení neustále posilovaly i Baťovy závody, které obdivuhodným způsobem překonaly poválečnou hospodářskou krizi. Rok 1923 přinesl vítězství v obecních volbách Tomáši Baťovi, jenž získal rozhodující vliv na správu města.³ V pozici starosty zasedal v letech 1923–1932.⁴ Zdeněk Pokluda uvádí: „Vítězstvím v obecních volbách r. 1923 se šéf největšího obuvnického závodu ve Zlíně stal zároveň prvním mužem na radnici, ve vývoji města se tehdy otevřela svébytná kapitola. T. Baťa, továrník a starosta, spojoval ve své osobě důležité pravomoci – stejnou rukou byl nyní přesměřován dynamický rozmach obuvnických závodů i udivující rozvoj města. Dění v Baťových závodech i ve městě se ve 20.–30. letech odvíjelo v těsném vzájemném sepětí, v symbióze určované společným vedením. Tak to trvalo za života T. Bati a pak v nepřerušené kontinuitě i v dalších letech, neboť vedení radnice zůstalo v baťovských rukou, když se v r. 1932 starostou stal D. Čipera, čelný představitel koncernu. (...) Období 1923–1938 se stalo ucelenou etapou ve vývoji města, v historicky krátkém

¹ NEKUDA, Vladimír. *Zlínsko*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 1995, s. 659.

² <http://www.staryzlin.cz/stary-zlin.php> (citováno ke dni 15. 4. 2015).

³ POKLUDA, Zdeněk. *Sedm století zlínských dějin*. 2., dopl. a rozš. vyd. Zlín: Esprint, 2006, s. 61.

⁴ Tamtéž s. 73.

úseku těchto patnácti skvělých let se Zlín proměnil v silné průmyslové středisko, pěkné zahradní město, a také centrum světové obuvnické říše.⁵

Průmyslový rozmach města nebyl přerušen ani tragickou smrtí Tomáše Bati 12. července 1932. Závod následně převzal jeho nevlastní bratr Jan Antonín Baťa.⁶ Zasloužil se o rozšíření výroby obuvi, ale mimo jiné obohatil kulturní dění o filmové ateliéry, které vznikly v roce 1936, pod názvem Filmové ateliéry Baťa.⁷ Firma Baťa pozvala do města tři významné osobnosti: scénáristu a dramaturga Almara Klose, producenta a organizátora Ladislava Koldu a kameramana, fotografa a střihače Alexandra Hackenschmieda.⁸ Již v tomto období začaly produkovat humorné a originální reklamní filmy, jejichž úroveň byla na tu dobu nadstandardní. Zaměřili se především na tvorbu pro děti. Mezi významné osobnosti se zařadily scénáristka a režisérka Hermína Týrlová nebo režisér Karel Zeman.⁹ Mezi nejznámější snímky patří *Cesta do pravěku*, *Vynález zkázy*, *Baron Prášil*, *Pohádky tisíce a jedné noci*.¹⁰

Zatímco na počátku 20. století měl Zlín 440 domů a 2 622 obyvatel, v roce 1920 jich bylo dvojnásobek. Složení populace města vypadalo následovně: kolem roku 1920 evidovali nejvíce československou národnost (4 514). Zaznamenalo se zde 113 cizinců, 40 občanů židovské a 8 německé národnosti. Co se týče náboženského vyznání ve třicátých letech, většina obyvatelstva tíhla k římskokatolickému vyznání (18 127), menší skupinu tvořili příslušníci evangelické církve (1 268) a československé církve (917). Obyvatel bez církevní konfese činilo 1055 občanů.¹¹ Pro zajímavost stojí uvést letný nárůst vzrůstu počtu obyvatel od roku 1900–1950.

---

⁵ POKLUDA, Zdeněk. *Sedm století zlínských dějin*. 2., dopl. a rozš. vyd. Zlín: Esprint, 2006, s. 75.

⁶ SOLDATOVÁ, Petra. *Hudební život ve Zlíně po roce 1918*, bakalářská práce MU v Brně, Brno 2014, s. 10.

⁷ NEKUDA, Vladimír. *Zlínsko*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 1995, s. 477.

⁸ <http://www.ateliery.cz/cz/historie.html> (citováno ke dni 5. 4. 2015).

⁹ NEKUDA, Vladimír. *Zlínsko*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 1995, s. 477.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Tamtéž, s. 666.

Rok	Počet domů	Počet obyvatel
1900	440	2 622
1910	484	3 195
1921	674	4 678
1930	1 682	21 094
1950	3 349	40 036

Zlín před koncem druhé světové války zažil těžkou pohromu. To když americké letectvo v roce 1944 svrhlo na město několik bomb. Útok zničil mnoho domů a připravil o život nemálo obyvatel.¹²

V publikaci Oty Fricce se uvádí, že Tomáš Baťa nebyl velkým podpůrcem umění. Je možné domnívat se, že z jeho strany, pokud napomáhal této sféře, šlo píše o reklamní tah, nežli o jeho vlastní požitek z dané věci. Tato tvrzení jsou do jisté míry velmi spekulativní, a to hlavně z toho důvodu, že již zmíněná kniha byla vydána v roce 1963 a tudíž lze předpokládat, že následující informace byly ovlivněny politickým režimem. Dále ve své publikaci uvádí: „Překotně vzrůstající Zlín neměl v třicátých letech koncertní a divadelní obecnost. Nedostatek zájmu o kulturní podniky nebyl příznačný jen pro Zlín, stěžovala si na něj i jiná větší města, ale Zlín, město mladých lidí a dělnických rodin, byl k negaci opravdové kultury přímo veden a vychováván. Proto tu také ztroskotávaly pokusy jednotlivců nebo ojedinelých kulturních spolků vytvořit alespoň skromnou tradici abonentním systémem při zpěvoherních představeních hostujících těles, přitažlivostí proslulých sólistů, provoláním a oběžníky.“¹³

I přes všechna Fricova tvrzení se zdál být společenský život města rozmanitý. Především díky všelijakým sdružením, klubům a spolkům. Nejvíce jich můžeme zaznamenat převážně kolem roku 1938. V tomto roce existovalo přes šedesát různých spolkových uskupení. Patřily mezi ně *Sbor dobrovolných hasičů* (1884–1951), *Čtenářský spolek* (1886–1939), okresní knihovna, která navázala na Čtenářský spolek,

¹² SOLDATOVÁ, Petra. *Hudební život ve Zlíně po roce 1918*, bakalářská práce MU v Brně, Brno 2014, s. 10.

¹³ FRIC, Ota. *Vývoj hudební kultury na jihovýchodní Moravě*. Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1963, s. 122-123.

jejíž prvním významným členem se stal František Bartoš a od roku 1996 byla přejmenována zlínská instituce na Knihovnu Františka Bartoše ve Zlíně nebo *Sportovní klub Baťa* (1910–1948). V rámci zlínské kultury nelze opomenout výstavy výtvarného umění tzv. *Zlínské salóny*. Ota Fric uvádí: „První byl uspořádán roku 1936, další většinou až v době nesvobody, poslední, desátý, už za zcela změněné situace roku 1947.“¹⁴ Jednalo se o umělce z různých koutů země, bez ohledu na věk či spolkovou příslušnost. Víme jen, že vystavená díla demonstrovala současnou výtvarnou scénu. Mezi další významné kulturní instituce jmenujme - *Filharmonie Bohuslava Martinů* a *Divadlo pracujících*, dnes nese název Městské divadlo - vznikly obě až v roce 1946.¹⁵

S hudebními spolky a sdruženími se tomu mělo následovně: Protože Baťova firma potřebovala hudební doprovod při významných událostech, k tanci či k nejrůznějším pořadům na náměstí, pověřil svého osobního řidiče Josefa Hladáčka, aby v roce 1924 založil amatérskou závodní hudbu. Pro tuto kapelu Baťa nakoupil nástroje a noty. Počet členů byl 40 až 50. Na postu kapelníka působili Zdeněk Chalabala, Ota Pejša, Jan Budík nebo Adolf Hub.¹⁶ Tato dechová hudba existuje pod názvem *Velký dechový orchestr města Zlína* dodnes.¹⁷ Vedle tohoto uskupení účinkovala ve městě i asi 30 členná městská dechová kapela *Dalibor*.¹⁸ Vznik se datuje ke konci dvacátých let 20. století. Dalším hudebním sdružením byl *Pěvecko-hudební spolek Dvořák*, jenž vznikl v roce 1919. V počátcích měl sbor okolo 46 zpěváků.¹⁹ V jejich repertoáru byla díla Pavla Křížkovského, Josefa Bohuslava Foerster, Zdeňka Fibicha, Antonína Dvořáka, Bedřicha Smetany a Josefa Suka. Sbormistrovské pozice zastával Jan Stelibský, Hugo Rada, Rudolf Lang nebo František Šmíd.²⁰ *Městská hudební škola* byla založena 8. 4. 1933.²¹ První rok měla 85 žáků a za měsíční školné studenti zaplatili od 20,- do 72,- Kč.

---

¹⁴ FRIC, Ota. *Vývoj hudební kultury na jihovýchodní Moravě*. Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1963, s. 122.

¹⁵ NEKUDA, Vladimír. *Zlínsko*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 1995, s. 668.

¹⁶ FRIC, Ota. *Vývoj hudební kultury na jihovýchodní Moravě*. Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1963, s. 123-124.

¹⁷ <http://vdozlin.cz> (citováno ke dni 12. 4. 2015).

¹⁸ FRIC, Ota. *Vývoj hudební kultury na jihovýchodní Moravě*. Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1963, s. 124.

¹⁹ SOLDATOVÁ, Petra. *Hudební život ve Zlíně po roce 1918*, bakalářská práce MU v Brně, Brno 2014, s. 16.

²⁰ FRIC, Ota. *Vývoj hudební kultury na jihovýchodní Moravě*. Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1963, s. 125-126.

²¹ Tamtéž, s. 126.

Vyučovaly se obory hra na klavír a zpěv.²² Do ředitelského postu zasedl František Bartoš, poté Josef Solnař a Josef Jírů.²³

Bezesporu se lze přiklonit k teorii, že značný podíl na rozvoji města, ať už z hlediska hospodářského nebo kulturního, měl jistě Tomáš Baťa. Lidé se stěhovali do Zlína, jelikož jim obuvnická firma jako zaměstnavatel poskytla práci a ubytování v podobě tzv. *Baťovských domků*, které jsou do dnešní doby převážnou částí Zlína. Potvrzuje nám to nejen statistika nárůstu počtu obyvatel, ale dokumentuje to i vznik a fungování řady kulturních a uměleckých institucí.

---

²² SOLDATOVÁ, Petra. *Hudební život ve Zlíně po roce 1918*, bakalářská práce MU v Brně, Brno 2014, s. 30.

²³ FRIC, Ota. *Vývoj hudební kultury na jihovýchodní Moravě*. Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1963, s. 126.

2. K VYMEZENÍ POJMU CHRÁMOVÁ HUDBA

Chránová hudba může být také označována jako *církevní* nebo *duchovní*. Užití termínu *církevní hudba* není zcela přesné, jelikož se v tomto případě jedná o označení veškeré hudby pro církevní účely jakékoliv církve. Slovník uvádí: „S projevy nábožensko-kultovní, obřadní či spirituálně zaměřené hudby se setkáváme i před vznikem (a mimo rámec) křesťanství, specificky hluboké zaklesnutí hudby do života náboženské obce je však důsledkem křesťanského pojetí víry a kultu (předjímku je tu nejspíše starozidovská chránová hudba).“²⁴ Východní křesťanství zůstalo v podstatě zcela nedotčené – různé druhy bohoslužeb a liturgických jazyků nebyly příliš ochotny k provádění radikálnějších reforem, z čehož pozvolna vyústily odlišné typy hudby v jednotlivých církvích. Římskokatolické církvi na západě se podařilo sjednotit hudební projevy i liturgický jazyk.²⁵

Také bychom mohli použít označení *liturgická hudba*, jejímž hlavním cílem a smyslem je využití při bohoslužebných úkonech. „Liturgickou hudbou určenou k doprovodu církevních obřadů na autoritami schválený text reprezentuje mešní cyklus sestávající z části stálých (ordinarium), tedy Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus a Agnus Dei, a proměnných (proprium), tedy introitus, graduale, offertorium, communion, někdy doplněných o další formy uplatněné při obřadu (např. pašije, hymnus Te Deum, sekvence apod.), a dále officium neboli hodinky, osm obřadů denní cyklické mimomešní liturgie vykonávané všemi příslušníky církevních řádů.“²⁶ Mezi *neliturgické* skladby (formy) se řadí chránová kantáta či oratorium. Ačkoli jsou neliturgické skladby zkomponovány na duchovní text, obvykle se při mších neprovádějí.

Označení *duchovní hudba* není naprosto přesné, protože její produkce může být prezentována i mimo sakrální stavby. Pokud je provedena v chrámu, není součástí liturgických obřadů. Spadá do ní tedy vše spojené s náboženským obsahem.²⁷

---

²⁴ FUKAČ, Jiří, Jiří VYSLOUŽIL a Petr MACEK. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997, s. 97.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872-1985*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 23.

²⁷ VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lipa - A.J. Rychlák, 1995, s. 122.

V této práci je tedy užito termínu *chrámová hudba*. Jedná se totiž o provozování liturgické hudby při bohoslužebných úkonech a zároveň nastiňuje činnost chrámového tělesa při ryze koncertních vystoupeních ve zlínských chrámech.

3. KATOLICKÁ CHRÁMOVÁ HUDBA VE ZLÍNĚ V LETECH 1918–1945

3.1. STRUČNÁ HISTORIE KOSTELA SV. FILIPA A JAKUBA

Nejstarší prameny o kostelu a faře se datují k roku 1437. Je velmi pravděpodobné, že když v roce 1397 Šternberkové povýšili Zlín na město, už zde stál kostel i fara, které později prodělaly mnoho úprav. V polovině 16. století se obyvatelstvo přiklánělo ke kališnictví,²⁸ katolictví²⁹ i luteránství,³⁰ a v nedalekých Malenovicích³¹ působila i Jednota bratrská.³² V této době začala renesanční přestavba chrámu. Z původní stavby zbyla pouze gotická klenba v presbytáři.³³ V první polovině 18. století došlo k předělání do barokního stylu. Chrám sv. Filipa a Jakuba obklopoval hřbitov s kostnicí, a před vstupem do kostela se nacházela zídka.³⁴

Počátkem 19. století nastaly nejrazantnější změny.³⁵ Roku 1800 započala zásadní přestavba, při které došlo k podstatné změně – otočení ze směru východ – západ do dnešního směru severojižního a k rozšíření chrámové lodi, která se zřítila 29. září 1803. Majitel panství nechal znovu postavit kostel, jenž byl v roce 1807 vysvěcen.³⁶ Dne 19. července 1819 postihl Zlín velký požár, který zasáhl nejen domy na náměstí, ale i kostel a faru.³⁷ Do doby, než se tato sakrální stavba zrekonstruovala, se mše sloužily u sochy sv. Floriána³⁸ venku, pouze za příznivého počasí. Namísto zvonění zvonů se ráno bubnovalo. Dokončení opravy chrámu se datuje k roku 1830. Uvnitř kostela se nacházela přestavěná kazatelna, křtitelnice, tři oltáře a staré varhany.³⁹ O čtyři roky

---

²⁸ Kališnictví = označení pro utrakvisty nebo pro příslušníky husitského hnutí. Vzniklo po roce 1400.

²⁹ Katolictví = jedná se o vyznání římskokatolické nebo řeckokatolické víry.

³⁰ Luteránství = vychází z odkazu Martina Luthera. Církev je protestantským křesťanským vyznáním.

³¹ Malenovice – místní část a katastrální území města Zlína.

³² Jednota bratrská = jedna z protestantských církví na našem území. Kořeny sahají do poloviny 15. století. Jejich hlavním úsilím bylo zaměřeno k udržení základních požadavků husitství. Navazovaly na učení Mistra Jana Husa a Petra Chelčického. Jejich hlavní charakteristikou bylo uznávání Písma svatého jako nejvyšší autority. Mezi významné biskupy můžeme jmenovat Jana Blahoslava, Jana Ámose Komenského nebo Mikuláše Ludvíka Zinzendorfa.

³³ Chrámový prostor vyhrazený kněžím, např. kolem hlavního oltáře.

³⁴ PALA, Josef. *Zlín: Farnost sv. Filipa a Jakuba*. Zlín: Česká Unigrafie, 2010, s. 10-19.

³⁵ ČERVINKA, Arnošt. *Dějiny zlínské farnosti a farností okolních*. Zlín: Pavel Džavík, Hradská 4374, 76001 Zlín, 1991, s. 103.

³⁶ PALA, Josef. *Zlín: Farnost sv. Filipa a Jakuba*. Zlín: Česká Unigrafie, 2010, s. 10-19.

³⁷ NEKUDA, Vladimír. *Zlínsko*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 1995, s. 666.

³⁸ sv. Florián – patron hasičů, hrnčírů, kovářů, kominíků a zedníků.

³⁹ PALA, Josef. *Zlín: Farnost sv. Filipa a Jakuba*. Zlín: Česká Unigrafie, 2010, s. 10-19.

později byly pořízeny věžní hodiny na náklady města.⁴⁰ Další velký požár následoval v roce 1849, kdy shořela střecha kostela a který poškodil hodiny, zvony, faru i hospodářskou budovu. Věřící se nicméně znovu pustili do oprav. Bohužel nám však není zcela známo, zda se na této opravě podíleli i finančně. Od roku 1865 interiér začal dostávat současnou podobu.⁴¹

Z roku 1904 pocházejí stropní malby a obrazy (Poslední večere a Svatá Cecílie) od akademického malíře Antona Smidta z Vídně.⁴² V letech 1913–1914 proběhlo nainstalování elektrického osvětlení a rozšíření chrámového kůru v celkové hodnotě 90 tisíc korun.⁴³ V roce 1931 se pak chrám dočkal i nového horkovzdušného topení.⁴⁴ Firma Baťa hradila většinu nákladů, které činily 234 877 tisíc korun. V témže roce byly zakoupeny nové varhany v hodnotě 125 tisíc korun od firmy Rieger z Krnova.⁴⁵ O varhanách v památní knize farnosti se kaplan Dr. Vavruša vyjadřuje následovně: „Tyto varhany s barokní skříní jsou jedním z posledních děl vyspělé holešovské barokní kultury, reprezentované hlavně Ignácem Holzbauerem, pozdějším vídeňským kapelníkem dvorního divadla.“⁴⁶ Zmíněný nástroj byl pořízen za 1 500 zlatých. Z předchozí kapitoly z historie kostela víme, že požár postihl chrám v roce 1819 a přestavba varhan se stala více než žádoucí. Postupem času už přestaly vyhovovat liturgickým účelům a v roce 1931 došlo k předání instrumentu Moravskému muzeu v Brně.⁴⁷

Jiří Sehnal se v této souvislosti vyjádřil následovně: „Do roku 1932 tu stály varhany II/18 neznámého autora, které byly údajně zakoupeny roku 1830 za 1500 zlatých z kostela sv. Anny v Holešově. Tento údaj je značně nevěrohodný. Jaroslav Ušák však dochoval v Odd. dějin hudby Moravského zemského muzea disposici zlínských varhan, kterou zjistil zapsanou tužkou na táhlech rejstříků uvnitř skříně.“⁴⁸

---

⁴⁰ NEKUDA, Vladimír. *Zlínsko*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 1995, s. 666.

⁴¹ PALA, Josef. *Zlín: Farnost sv. Filipa a Jakuba*. Zlín: Česká Unigrafie, 2010, s. 16.

⁴² Anton Smidt – vídeňský barokní malíř

⁴³ ČERVINKA, Arnošt. *Dějiny zlínské farnosti a farností okolních*. Zlín: Pavel Džavík, Hradská 4374, 76001 Zlín, 1991, s. 104.

⁴⁴ PALA, Josef. *Zlín: Farnost sv. Filipa a Jakuba*. Zlín: Česká Unigrafie, 2010, s. 10-19.

⁴⁵ Státní okresní archiv Zlín, fond Farní úřad Zlín, č. př. 25/2009 ev. č. 16, Kronika 1860–1973 (1990).

⁴⁶ ČERVINKA, Arnošt. *Dějiny zlínské farnosti a farností okolních*. Zlín, P. Džavík, 1991, s. 164.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ SEHNAL, Jiří. *Barokní varhanářství na Moravě*. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. Brno, 2004, s. 257.

Přesné dispozice tehdejších varhan pak uvádí následující přehled: ⁴⁹

Hlavní stroj: Principal Major (8´), Salicional (8´), Quinta Duna (8´), Prinzipal Minor (4´), Flaut amabilis (4´), Octava (2´), Quinta Minor (1 1/3) a Mixtura (1´).

Positiv: Flaut Majore (8´), Principal (4´), Flaut minor (4´), Octava (2´).

Pedál: Subbas (16´), Violonbass (8´), Quintbass (5 1/3) a Prinzipalbass (4´).

Dále Sehnal uvádí, že když se v roce 1932 pořizovaly nové varhany op. 2529 firmy Rieger, snažil se Památkový úřad o zachování barokní skříně, jež měla být věnována Moravskému muzeu v Brně. Jaroslav Ušák pravděpodobně použil některé části varhan k restaurování varhan kostela sv. Máří Magdalény, je však otázkou, zda k tomu skutečně došlo, jelikož žádné podrobnější zprávy neexistují.⁵⁰

Varhany z roku 1931 (kolaudace proběhla v roce 1932) stály, jak uvádí kronika zlínské farnosti, 125.000 korun českých.⁵¹ Vyrobila je varhanářská firma Rieger z Krnova (op. 2529). Pavel Sochora uvádí: „Nástroj má pneumatickou trakturu a kuželkovou vzdušnici. Rozsah manuálů C–g³ a v pedálu od C–f.“⁵²

V současné době mohu konstatovat, že jsou tyto varhany ve velmi dobrém stavu, jak po technické, tak i zvukové stránce. Jediné úskalí může představovat pneumatická traktura, která vede k drobnému opoždění zvuku; totiž, po stisku klávesy začne proudit vzduch do vzdušnice, a jelikož má pneumatická traktura více technických součástí než mechanická, je doba, za kterou se vzduch dostane do píšťaly, delší. Patrně i z tohoto důvodu upřednostňuje většina varhaníků mechanickou trakturu.

Současné dispozice varhan jsou následující:⁵³

I.manuál: Burdon (16´), Principal (8´), Flétna otevřená (8´), Roh kamzičí (8´), Kryt (8´), Salicionál (8´), Flétna oktávující (4´), Oktáva (4´), Oktáva (2´), Mixtura (4x 2´), Trompeta (8´).

---

⁴⁹ SEHNAL, Jiří. *Barokní varhanářství na Moravě*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. Brno, 2004, s. 257.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Státní okresní archiv Zlín, fond Farní úřad Zlín, č. př. 25/2009 ev. č. 16, Kronika 1860–1973 (1990).

⁵² SOCHORA, Pavel. *Varhany na Zlínsku*, bakalářská práce MU v Brně, Brno 2007, s. 83.

⁵³ Tamtéž.

II.manuál: Principál rohový (8´), Flétna koncertní (8´), Gamba (8´), Roh noční (4´), Vox Angelica (4´), Flautino (2´), Sedecima (1´), Kvinta (2 2/3´), Tercie (1 3/5´), Kvintadena (16´), Hoboj (8´).

Pedál: Principálbas (16´), Subbas (16´), Echobas (16´), Oktávbas (8´), Cello (8´), Fagot (8´), Pozoun (16´).

Kolektivy: 2 volné kombinace, 4 pevné (piano, mezzoforte, forte, pleno)

Pomocná zařízení: Vypínač ručních rejstříků, vypínač jazyků, vypínač volné kombinace, vypínač crescenda, crescendový válec, žaluzie pro II.manuál.

Mezi další úpravy patřilo zapojení rozhlasu, které nastalo v roce 1948.⁵⁴ O pár let později, přesněji od roku 1969, začalo zahájení úprav interiéru podle liturgických předpisů Druhého vatikánského koncilu.⁵⁵ Bylo pořízeno nového mramorového oltáře, podlahy a stěny.⁵⁶

---

⁵⁴ ČERVINKA, Arnošt. *Dějiny zlínské farnosti a farností okolních*. Zlín: Pavel Džavík, Hradská 4374, 76001 Zlín, 1991, s. 104.

⁵⁵ Druhý vatikánský koncil – shromáždění katolických biskupů, který svolal papež Jan XXIII. a dokončil ho papež Pavel VI. Proběhl v letech 1962–1965.

⁵⁶ PALA, Josef: *Farnost sv. Filipa a Jakuba*. Zlín: Česká Unigrafie, 2010, s. 10-19.

3.2. HUDEBNÍ PRODUKCE V LETECH 1918–1923

Z let 1918–1923 se nepodařilo dohledat žádných zpráv o provozování hudby. Můžeme však předpokládat, že liturgický provoz probíhal v zaběhnutém pořádku posledních válečných let. Následující tabulky demonstrují pořad bohoslužeb v chrámu kolem roku 1905. První z nich nastiňuje chod obřadů v dopoledních a druhá v odpoledních hodinách.

Služby Boží	Neděle a svátky	Všední dny
Mše svatá s požehnáním	V létě v 6:00 hodin ráno, v zimě v 7:00 hodin ráno – vždy s ciboriem u hlavního oltáře	V létě v 6:00 hodin ráno, v zimě v 7:00 hodin ráno – vždy s ciboriem u hlavního oltáře
Ranní kázání	Hned po prvním evangeliu mše sv. se četlo od hlavního oltáře epištola a evangelium, následovalo krátké kázání a poté se pokračovalo ve mši svaté. Po obřadu bylo požehnání s ciboriem	Na Velký Pátek. V den památky všech zemřelých – za příznivého počasí na hřbitově v 7:30 hodin ráno, při špatném počasí kázání proběhlo v kostele
Mše svatá		V létě v 7:30 hod. ráno pro školní děti
Hodinky a Neposkvrněné početí blahoslavené Panny Marie	Přes celý rok v 9:30 hodin	
Kázání před hrubou mši svatou	Započaly po 10. hodině po skončení Mariánských hodinek	
Hrubá mše svatá	Konala se ihned po kázání každé neděle a zasvěceného svátku	Po celý oktáv Nejsvětějšího jméne Ježíš, V den narozenin a jmenin císaře a krále, po celou oktavu Božího Těla

Služby Boží	Neděle a svátky	Všední dny
Pobožnost svatého růžence	Vždy první neděli v měsíci. Po celý měsíc říjen při ranní mši každý den	
Křesťanské cvičení	Každou neděli přes školní rok pro děti i dospělé	
Pobožnost Křížové cesty	Od první neděle postní až do neděle květné, odpoledne ve 14:00 hodin	
Litanie	Každou neděli ke Všem Svatým, Mariánský svátek k Panně Marii a jiné sváteční svátky	Ve večer slavnosti obřezání Páně v 16:00 hodin, svatovečer Tří králů 15:30 hodin, na zelený čtvrtek a velký pátek v 19:00 hodin, svátek Jana Nepomuckého v 19:00 hodin, na svátek sv. Filipa a Jakuba – patronů chrámu v 19:00 hodin
Vokální litanie	Za zpěvů <i>Mariánské litanie</i> . Někdy o slavnostech se zpíval chvalozpěv <i>Bože, chválíme tebe</i> a na konci se udělilo požehnání	

Kronika dále uvádí, že se při každé mši svaté a při požehnání zpívaly předepsané církevní písně s doprovodem varhan. Předpokládá se, že se jednalo o zpěvníky běžně používané v olomoucké arcidiecézi.⁵⁷

O pořadech bohoslužeb v období 1918–1945 se dochovala řada zmínek z dobového tisku. Data a časy bohoslužeb však nebyvaly zcela vždy uvedeny. O vánočních a velikonočních svátcích, na Nový rok a na svátky Božího Těla a sv. Cecílie probíhal zpravidla pořad bohoslužeb následovně: jitřní mše ve 3:30 hodin ráno, ranní bohoslužba v 8:30 hodin, hrubá mše v 10:00 hodin, odpolední požehnání ve 14:30 hodin. V odpoledních hodinách se slavila liturgie na Velký pátek v 19:00 hodin večer a na Bílou sobotu v 17:30 hodin odpoledne.

Lze se také domnívat, že se hudebníci svých úkolů na kůru ujímali podle zavedených zvyklostí. Tak jako v jiných farnostech, např. v Olomouci, obstarával běžné bohoslužby pouze varhaník, během nedělní mše se však k němu přidával smíšený sbor.

⁵⁷ Státní okresní archiv Zlín, fond Farní úřad Zlín, č. př. 25/2009 ev. č. 16, Kronika 1860–1973 (1990).

Při slavnostním obřadu nahradila chorál figurální hudba, která se hrála až do propuknutí ceciliánské reformy v šedesátých a sedmdesátých letech 19. století.

Abychom lépe porozuměli rozdílu mezi hudbou chorální a figurální, je na místě si zrekapitulovat jejich stručný vývoj. Hudba *chorální* bývá tradičně spojována se jménem a osobností papeže Řehoře I. Velikého, jemuž byly přičteny zásluhy o tvorbu chorálních melodií. Skutečnost je však zcela jiná, neboť gregoriánský chorál již během funkčního období papeže existoval. Přínos papeže Řehoře I. tedy tkví v podnětu o reformaci těchto melodických formulích, které vykryštovali do trvalejší podoby až o 150 let později. Do českých zemí přišel gregoriánský zpěv ještě před příchodem věrozvěstů Cyrila a Metoděje, a to pravděpodobně od misionářů z Bavorska a Salcburku. Tato hudební praxe přetrvávala až do sklonku 13. století, neboť se pod vlivem vícehlasé hudby posléze začala více uplatňovat hudba figurální. Církevní chaos a krizi trvající přes 250 let ukončil až Tridentýský koncil. Graduál – plod tohoto společenství byl vydán tiskem a znovu tak zintegroval církev a věřící lid v ní. Během dalších let bojoval o přízeň a své umístění v dějinách hudby napříč stoletími. Značnou důležitost získal výzkum chorálu jako *muzikologická disciplína* v polovině 19. století. Klíčovým problémem se stala otázka chorálu a jeho interpretace z hlediska rytmického z pohledu interpretace délky jednotlivých tónů. Vatikánský koncil přinesl trojí pohled na problematiku a způsob podání gregoriánského chorálu – ekvální, mensurální a semiologické. Výsledkem tohoto ujednání však zůstává prvenství v liturgické hudbě, příslib a vůle o stálé zdokonalení tohoto duchovního zpěvu.

Hudba *figurální* se pojí s vícehlasou chrámovou hudbou pro zpěv bez doprovodu, nebo s využitím hudebních nástrojů k jejímu obohacení. Až do 16. století byl tento vícehlasý zpěv závislý na gregoriánském chorálu. Jeho počátky však sahají do 9. století, kde byl často označován jako *organum*. Katedrála Notre Dame se koncem 13. století stala středem pro vznik a vývoj tříhlasé organa – *ars antiqua* a tuto hudební praxi později přebrali i jiné země. O století později se rodí tzv. vícetextový motet – *ars nova*. Tříhlasé, kontrapunkticky propracované skladby nesly ve svých melodiích odlišný text. Pro posluchače bývaly často nesrozumitelné, avšak církev si tuto formu chválila, neboť měla předurčení a povzbuzení k větší zbožnosti. Nejstarší české památky vícehlasu, datované k 15. století se dochovaly v kodexech a kancionálech českých utrakvistických literátských bratrstvech. Barokní hudební éra sebou přinesla větší provázanost mezi

pěveckými a nástrojovými party a vedla ke vzniku doprovodného continua. Zatímco chrámová hudba baroka vyrůstala z duchovní atmosféry, v době klasicismu se dostává do popředí otázka existence jednotlivce a rozumové chápání života společnosti i jedince. Josefínské reformy na českém území měli krutý dopad na chrámovou figurální hudbu, neboť jejich provádění bylo povoleno pouze v neděli a o svátcích. V 19. století sloužila chrámová hudba spíše jako morální opora státu. Vznikly tak díla určená spíše koncertním sálům, než pro kostel a to z mnoha různých důvodů. Obliba středověkých vzorů v době romantismu však přispěla ke vzniku tzv. *Ceciliánské reformy*. Reformní hnutí však nebylo zcela jednotné a představy o reformě se často lišily. Vatikánský koncil a 20. století však sebou přináší ucelené pojetí o zapojení účastníka na liturgii. Pro zastánce figurální hudby a ceciliánské reformy však tyto instrukce přinesly spíše zklamání, neboť význam chrámové liturgické hudby musel ustoupit požadavkům ve prospěch celému bohoslužebnému shromáždění. Novodobou hodnotu skladeb tak zastávají významní čeští autoři - Petr Eben či Zdeněk Pololáník aj. Díla soudobých autorů však nejsou zcela plně využita, protože pro mnoho věřících je posluchačsky poněkud náročné poslouchat moderní hudbu, nebo ji dokonce na kůru provádět. Proto církve v dnešní době ráda inklinuje ke zpěvu zpopularizovaných, často jednohlasých, písní a hodnotu a odkaz chrámových skladeb z dob minulých přenechává světským institucím.⁵⁸

O typech mše a podílu hudby Eva Vičarová hovoří následovně: „Podle podílu a podoby hudební složky se ve zmíněném období vězně vyhranily dva typy mše: zpívaná a tichá. Zpívaná mše probíhala s asistencí nebo bez asistence. Pasáže gregoriánského chorálu zpíval kněz sám a bez doprovodu varhan, varhany doprovázely lid až při odpovědích knězi. Druhým typem byla mše tichá (čtená). Při mši tiché přednášel kněz veškeré liturgické texty potichu, resp. v katedrále konali kanovníci soukromé bohoslužby, a lid zpíval k jednotlivým částem mše sloky mešní písně. V obou případech měla liturgie jednoduchý „tah“, který nebyl přerušován žádnými mluvenými vstupy, tak jak jsme na to zvyklí v dnešní době.“⁵⁹

---

⁵⁸ SEHNAL, Jiří. *Stručný přehled dějin katolické chrámové hudby*. 1. vyd. Rosice: Gloria, 1999, s. 154–176.

⁵⁹ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872-1985*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 23.

3.3. HUDEBNÍ PRODUKCE V LETECH 1924–1927

Hlavní podstatou vymezeného období je působení regenschoriho **Jana Stelibského**. Narodil se roku 1889 v Sadské a zemřel 1928 ve Zlíně. Absolvoval varhanickou školu v Brně, následně se stal ředitelem hudební školy ve Vsetíně, později ve Zlíně. Na přání rodičů se nejprve vyučil truhlářskému umění a teprve poté se zapsal na Československou akademii hudby a zpěvu v Praze, kterou studoval v období let 1910–1912. Po jejím absolvování nastoupil na Janáčkovu varhanickou školu v Brně (1912–1915). V té době mu finančně vypomáhal jeho bratr Josef, který se aktivně podílel na kulturním dění ve Vsetíně. Díky tomu, že Jan Stelibský zpíval v augustiánském sboru a také zásluhou Leoše Janáčka, mu bylo poskytnuto ubytování a strava po dobu studia zcela zdarma. Už během studií se věnoval sborovému zpěvu, a to jako sbormistr brněnského smíšeného Pěveckého kroužku. Spolu se svým bratrem se zapojoval do činností Orelské jednoty, v rámci které se aktivně zapojoval do pořádání koncertů, plesů a divadelních představení. Jeho finanční situace se značně zlepšila poté, co si založil soukromou hudební školu. V roce 1920 odešel do Bohuňovic na Hané, kde působil jako regenschori a varhaník až do roku 1924. Při příchodu do Zlína se shodou okolností uvolnilo místo varhaníka, a tak od roku 1924 oficiálně působil jako ředitel kůru u sv. Filipa a Jakuba ve Zlíně. O rok později stanul jako sbormistr pěvecko-hudebního spolku Dvořák. V letech 1926–1927 založil soukromou hudební školu, kde se vyučovaly tyto obory: hudební teorie, intonace, sborový zpěv, hra na klavír, housle, violu, violoncello, kontrabas, mandolína, kytara, dechové a bicí nástroje. Původně se škola nacházela v jedné z místností zlínské radnice, následně se přestěhovala do baťovského domku. Ke konci života jej Stelibského postihla infekční choroba, kterou se pravděpodobně nakazil na léčebném pobytu v nedalekých Luhačovicích. Zemřel 7. září 1928 a je pochován na vsetínském hřbitově.⁶⁰

První zmínka pochází z novinového periodika z roku **1924**. Článek s podtitulem *Hudba chrámová* uvedl, že na Hod Boží vánoční ve 3:30 hodin byla na programu jitřní mše doprovázena sólovými a sborovými zpěvy, orchestrem a varhanami. Zazněla vánoční hudba a zpěvy od známých skladatelů kostelních chorálů a i při obřadech v 10:00 hodin dopoledne a ve 14:30 hodin odpoledne, a také o den později na sv.

---

⁶⁰ CHYBOVÁ, Helena. Jan Stelibský a jeho přínos pro rozvoj vsetínského a zlínského hudebního školství. *Valašsko: Vlastivědná revue*, 2006, 17, s. 10-11.

Štěpána v 10:00 hodin dopoledne. Účinkoval pětatřicetičlenný pěvecký sbor a orchestr Dalibor pod vedením Jana Stelibského.⁶¹ Z tohoto roku nenalezneme jiný poznatek o hudební činnosti. Zajímavou informací je doba jitřní mše (3:30 hodin ráno). Tento čas je dosti neobvyklý – v současné době se ve Zlíně konají bohoslužby v tuto dobu, avšak pouze o svátcích velikonočních, respektive na velikonoční neděli – Vzkříšení Páně.

Z roku **1925** pochází opět jen jediná informace týkající se pořadu bohoslužeb o Vánocích. Žáci zlínské hudební školy provedli na Hod Boží, při pobožnosti v 8:30 hodin, skladbu od Jana Jakuba Ryby *Pastorální mše česká*, jejíž nástrojové obsazení posílili dechovými nástroji a varhanami. Kostelní pěvecký sbor spolu s hudebním spolkem Dalibor zazpíval v 10:00 hodin dopoledne na hrubé mši⁶² *Pastorální mši českou* od Václava Mýtného s vložkami.⁶³ Po svatém požehnání, které proběhlo odpoledne, byly provedeny vánoční koledy v úpravě Karla Steckera. Dne 26. prosince 1925 při ranní bohoslužbě zazněla ve Zlíně vůbec poprvé *Česká mše vánoční* Eduarda Marhuly s vložkou *Kde David Král a Chvalte ústa*. Článek se nezmiňuje o tom, kdo vložky zkomponoval. Prezentoval se zde třicetičlenný pěvecký sbor a dvaadvacetičlenný orchestr pod vedením samotného ředitele kůru.⁶⁴

Chrámový sbor spolu se členy pěveckého sdružení Dvořák a hudebního spolku Dalibor zahrál za řízení Jana Stelibského dne 25. prosince **1926** při jitřních hodinkách blíže neuvedené vánoční zpěvy a koledy a při jitřní liturgii *Pastorální mši zlínskou*, vložky a pastorální *Pange lingua*. Na pobožnosti v 10:00 hodin zazněly Mýtného *Vánoční mše*, vložky a *Chvalte ústa*. Po odpoledním požehnání byly uvedeny Steckerovy úpravy koled. O den později zazpívali při hlavním liturgickém obřadu výše zmínění účinkující *Pastýřskou mši* od Františka Kolaříka, vložky a *Chvalte ústa*. Na Nový rok slyšeli věřící v 10:00 hodin dopoledne *Vánoční mši* od Eduarda Marhuly, vložky a opět *Chvalte ústa*.⁶⁵

Totožný program jako v roce 1926 zněl i o rok později. Byl ovšem doplněn o vystoupení hudební školy ve Zlíně. Zapěl chrámový sborná Boží Hod vánoční, tj. 25.

---

⁶¹ NEZNÁMÝ. Chrámová hudba. *Sdělení zaměstnanců firmy T. a A. Baťa*. Zlín, 20.12.1924, roč. 7, č. 51, s. 8.

⁶² Hrubá mše – v římskokatolické církvi znamená poslední slavenou mši před polednem v neděli a o slavnostech.

⁶³ Vložky – jedná se o skladby, jež měly vyplnit části mše. V dnešní době se zpívají písně z kancionálu.

⁶⁴ NEZNÁMÝ. Vánoce ve zlínském chrámu Páně. *Sdělení zaměstnanců firmy T. a A. Baťa*. Zlín, 19. 12. 1925, roč. 8, č. 51, s. 8.

⁶⁵ NEZNÁMÝ: Chrámová hudba ve zlínském farním chrámu Páně. *Sdělení zaměstnanců firmy T. a A. Baťa*. Zlín, 25. 12. 1926, roč. 9, č. 51, s. 8.

prosinec 1927 *Pastorální mši* J. J. Ryby pro sóla, sbor, varhany a žákovský orchestr, který byl zesílen o dechové nástroje. Dne 26. prosince 1927 za řízení ředitele kůru zněla *Vánoční mše lidová* Josefa Jiřího pro sbor, varhany, orchestr žáků a opětovně posílen dechovými nástroji.⁶⁶

Pokud bychom chtěli shrnout celkový repertoár za doby vedení regenschoriho Jana Stelibského, o kterém se psalo pouze z období vánočních svátků, musíme zmínit jednu z nejhranějších a nejoblíbenějších vánočních skladeb a to *Pastorální mši* Jana Jakuba Ryby. Dále pak *Pastorální mši českou* Václava Mýtného. Podobně jako v Olomouci se i ve Zlíně často o svátcích uváděla *Česká mše vánoční* Eduarda Marhuly nebo *Pastorální mše* Františka Kolaříka.⁶⁷ Ve Zlíně tomu bylo za podpory pěveckého spolku Dvořák a hudebního spolku Dalibor (jednalo se o příležitostný orchestr).

---

⁶⁶ NEZNÁMÝ: Chránová hudba ve zlínském farním chrámu Páně. *Sdělení zaměstnanců firmy T. a A. Baťa*. Zlín, 24.12. 1927, roč. 10, č. 51, s. 11.

⁶⁷ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872-1985*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 24–25.

3.4. HUDEBNÍ PRODUKCE V LETECH 1928–1938

O hudební produkci z období let **1928–1929** se nepodařilo vypátrat jakoukoli sebemenší zmínku. Jednou z hlavních příčin může pravděpodobně být úmrtí Jana Stelibského v roce 1928, kterého ve funkci regenschoriho vystřídal **Jan Budík**. Budík se narodil 20. listopadu 1899 ve Slezské Ostravě a zemřel 6. května 1960 v Karviné. Byl synem Jaroslava Budíka, ředitele kůru v Olomouci. V letech 1910–1914 studoval gymnázium v Ostravě a v roce 1917 absolvoval na hudební akademii ve Vídni–Klosterneuburku na oddělení pro církevní hudbu. V témže roce se stal varhaníkem v Moravské Ostravě a tuto funkci zastával po tři léta. Následně působil jako regenschori v Orlové (1920–1923) a klavírista u hraběte Larische v Karviné (1923–1927). Věnoval se nejen sólové hře na klavír nebo varhany, ale i korepeticím a sólovému zpěvu. Významnou část svého života pobýval ve Zlíně jako ředitel kůru (1927–1939), ředitel hudební školy a jako sbormistr pěveckého spolku Dvořák. Zkomponoval 7 mší, chrámové vložky, sbory, světské písně a klavírní skladby k dětským hrám.⁶⁸ Jan Budík byl vyznavač ceciliánského hnutí. Zlínský chrámový sbor pod jeho vedením prováděl především díla renesančních skladatelů: Giovanni Pierluigi da Palestrina, Jacob Handl-Gallus, Tomas Louis de Victoria. Dále pak Ludvík Holain, Pavel Křížkovský, Jan Budík, Vojtěch Říhovský, František Picka, Eduard Tregler, Max Springer, Josef Nešvera a další. Lze se také domnívat, že i nadále vypomáhala chrámovým hudebníkům obě známá tělesa Dvořák a Dalibor.

Z roku **1930** pochází pouze jediná zpráva z období vánočních svátků. 25. prosince při jitřní bohoslužbě se zpívaly koledy Františka Kolaříka a Antonína Hradíla, následně měli přítomní věřící možnost slyšet *Zlínskou mši valašskou*.⁶⁹ Při hrubé mši svaté zazněla Rybova *Česká pastorální mše*. O den později, při liturgickém obřadu v 10:30 hodin, byla na programu Hradílova *Česká vánoční mše koledová*. Účinkoval

⁶⁸ http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=6535 (citováno ke dni 25. 4. 2015)

⁶⁹ Pastorální mše valašská – zkomponovaná pro smíšený sbor s průvodem varhan a orchestru. Od nepaměti byla provozována při Jitřní mši na Vánoce ve Zlíně – to je též poznamenáno na její partituře. Autor na partituře ani na partech nebyl uveden, ale je jím zřejmě František Ignác Navrátil – ředitel školy a varhaník ve Valašském Meziříčí. Jeho *Mše moravská pastorální* (nalezená dr. Theodorou Strakovou) je se zlínskou mší skoro totožná. Původně byla napsána pro soprán, alt a bas s doprovodem dvou houslí, violy, kontrabasu, dvou klarinetů, dvou lesních rohů, dvou pastorálních trubek, tympánů a varhan. V roce 1956 ji podle starých partů zlínského kůru upravil a vypracoval generálbas Adolf Straka. Další varianta této mše je ve Zlíně známá jako *Pastorální mše valašská* a v roce 1901 ji upravil Jan Papoušek. V roce 1960 byl varhanní part přepracován z důvodu nových varhan. Zasloužil se o to profesor gottwaldovské hudební školy Jar. Melichar. Tiskem mše nevyšla.

kostelní pěvecký sbor a sóla zpívali: ? Fialová, ? Šallerová, A. Stavjaníková, ? Budíková a Fr. Kraus. O orchestrální doprovod se postarala hudba podniku Baťa.⁷⁰

Z roku 1931 není k nalezení žádná zmínka o hudební produkci v chrámu. V následujícím roce, 24. ledna 1932, byly ve zlínském kostele zkolaudovány nové varhany. Při této příležitosti uspořádala **Cyrilská jednota** chrámový koncert. Časopis Cyril uvádí, že v roce 1932 byla ve Zlíně úředně schválena farní Cyrilská jednota, a to přesně 21. března 1932,⁷¹ což nám potvrzuje novinový článek z roku 1942: „V těchto dnech vzpomíná Cyrilská jednota ve Zlíně, sbor pro církevní zpěv, deseti let své činnosti. Jubilea bude vzpomenuáno na valné schůzi, která se koná v pondělí 26. ledna v 19:30 hod. v „Domě bezpečnosti“.“⁷²

Vzhledem k tomu, že v roce 1932 začala fungovat farní cyrilská jednota, která vnesla do fungování chrámové hudby ve Zlíně zásadní změny, je na místě zrekapitulovat hlavní historické etapy tohoto hnutí u nás. Jiří Sehnal hovoří o vývoji následovně: „U nás se nadchli pro reformu v Praze kněz Ferdinand Lehner (1837–1914) a profesor konzervatoře Josef Föerster (1833–1907), v Brně ředitel kůru na Starém Brně augustián Pavel Křížkovský (1820–1885). Roku 1873 založil Lehner v Praze po Wittově vzoru Všeobecný spolek ceciliánský, který byl zakázán jako státu nebezpečný! Lehnerovi se však podařilo následujícího roku založit časopis Cecilie, který se stal mluvčím zastánců reformy. Když byla konečně roku 1879 povolena Obecná Jednota Cyrilská (obdoba německého ACV), přejmenovala se Cecilie na Cyrila, který vycházel až do roku 1948 a byla reprezentativním orgánem pro katolickou církev u nás.“⁷³ Sloužil jako hlavní informační zdroj a poskytoval interpretační návody, rovněž publikoval velké množství skladeb. Ohledně reformy se diskutovalo také v jiných časopisech, jako byly *Československý varhaník*, *Dalibor* nebo *Nový život*.⁷⁴

Eva Vičarová komentuje fáze vývoje následovně: „Cyrilské hnutí probíhalo v Čechách i na Moravě v několika fázích. Cílem první etapy bylo, aby se ideje a cíle reformy co nejvíce rozšířily na českých a moravských kůrech, aby kapelníci chrámové hudby upustili od uvádění stávajícího repertoáru a přiklonili se k renesanční polyfonii a

---

⁷⁰ NEZNÁMÝ: Chrámová hudba. *Zlín*, 27. 12. 1930, roč. 13, č. 51, s. 9.

⁷¹ NEZNÁMÝ: Jednatelská zpráva Obecné Jednoty Cyrilské za správní rok 1932. *Cyril*, 1933, s. 13.

⁷² NEZNÁMÝ: Deset let Cyrilské jednoty ve Zlíně. *Zlín*, 16. 1. 1942, roč. 25, č. 3, s. 2.

⁷³ SEHNAL, Jiří. *Stručný přehled dějin katolické chrámové hudby*. 1. vyd. Rosice: Gloria, 1999, s. 173.

⁷⁴ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872-1985*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 41.

německé reformované hudbě a aby skladatelé komponovali v duchu vokální polyfonie a capella. (...) Druhou fází cyrilismu charakterizuje nezbytné uvolnění kompozičních principů – čeští skladatelé i teoretici si uvědomili, že pravidla proklamovaná cecilianisty jsou až příliš omezující, nenechávají skladatelům téměř žádnou svobodu a ve svém důsledku vedou ke kompozičnímu schematismu a rutinérství. Na tuto okolnost upozornil ve svém spise *O formách hudebních* vydaném 1879 právě F. Skuherský.⁷⁵

Pražské hlavní centrum se nacházelo v kostele sv. Vojtěcha, kde hudbu řídil J. Förster. Od roku 1887 se uskutečnila reforma i u sv. Víta, opět pod vedením J. Förstera.

Moravským střediskem bylo bezesporu Brno. Významnou osobností se stal Pavel Křížkovský, jenž se pro reformu velmi nadchnul a kterou započal na Starém Brně v roce 1866. Dokončil ji o tři roky později. Mimo jiné ji měl na pověření kardinála Fürstenberga provést i v katedrále sv. Václava v Olomouci. Křížkovský nakonec Brno opustil (nahradil jej Leoš Janáček) a natrvalo se přesídlil do Olomouce. V tomto duchu dále komponovali František Zdeněk Skuherský (1830–1892), Vojtěch Nešvera (1842–1914), Karel Stecker (1861–1918), František Musil (1852–1908), Eduard Tregler (1868–1932), Vojtěch Říhovský (1871–1950), František Picka (1873–1918) nebo Otto Albert Tichý (1890–1973).⁷⁶

Co se týče reformy v Olomouci, Eva Vičarová uvádí: „Již bylo zmíněno, že reformu církevní hudby v olomoucké katedrále provedl v letech 1872–1873 Pavel Křížkovský, takže ta se v tomto ohledu stala, hned po augustiánském klášteře, druhým nejprogresivnějším chrámem na Moravě. (...) Na Křížkovského v prosazování cyrilismu vehementně navázal roku 1884 Josef Nešvera. Rovněž Antonín Petzold v roli varhaníka (od roku 1886) i Nešverova nástupce v kapelnickém úřadě od roku 1914 kráčel v těchto intencích.“⁷⁷ Cyrilská jednota byla v Olomouci založena až v roce 1917, jejímž předsedou se stal Msgr. Antonín Wünsch. Komise pro posvátnou hudbu, založená v roce 1906, byla pověřena, aby hlídala dodržování směrnic (*Moto proprio*, 1903).⁷⁸

---

⁷⁵ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872-1985*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 41.

⁷⁶ SEHNAL, Jiří. *Stručný přehled dějin katolické chrámové hudby*. 1. vyd. Rosice: Gloria, 1999, s. 175.

⁷⁷ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872-1985*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 44.

⁷⁸ Tamtéž.

Jak Vičarová podotýká, v období první republiky se tomu mělo následovně: „ Už společenská nálada spolu se změnou hospodářských a sociálních podmínek před první světovou válkou obecně nepřála duchovní sféře a církevnímu životu, natož puristickému hnutí v církevní hudbě. (...) Opravdu, proticírkevní agitace a špatné finanční podmínky v církevních službách způsobily, že zdatní hudebníci odmítali místa na kůrech a hledali uplatnění ve světské hudební sféře. O málo lepší byla situace ve větších městech, kde si mohli varhaníci či ředitelé kůru přivydělat také ve funkci ředitelů a učitelů hudebních škol, sbormistrů spolků, zpěváků v divadle či u hudebních souborů.“⁷⁹

V roce 1948 tomu však bylo jinak. Změna politické situace na většině míst ukončilo cyrilské hnutí. Oficiálně však trvalo až do roku 1953. Lze však s jistotou říci, že to skladatele neodvrátilo od komponování pro kostel. Mezi ně můžeme zařadit Petra Ebena, Jana Hanuše, Zdeňka Lukáše a Zdeňka Pololánka. Jejich skladby jsou na kůrech prováděny velmi málo. Jedním z mnoha důvodů může být ten, že skladby jsou interpretačně náročné, zároveň pak není jisté, zda by věřící při bohoslužbě tuto hudbu posluchačsky přijali.⁸⁰

Co se týče již zmiňovaného chrámového koncertu, účinkoval zde profesor z pražské konzervatoře Bedřich Wiedermann. Z kroniky zlínské farnosti je patrné, že díky svým interpretačním dovednostem ukázal, jaké kvality nový nástroj má.⁸¹ Dalším významným svátkem, při kterém už tedy oficiálně vystupovala Cyrilská jednota, se stal svátek sv. Cecílie.⁸² Dne 20. listopadu 1932 oslavila patronku všech hudebníků při pobožnosti v 10:30 hodin. Na programu byla chorální mše *De Angelis*, poté *Zdrávas Maria* od Ludvíka Holaina pro čtyřhlasý ženský sbor, *Pastýř a poutníci* pro mužský sbor zkomponované P. Křížkovským a Budíkovo pětihlasé *Chvalte ústa*. V závěru článku vybízel Jan Budík a chrámový kaplan Dr. Theodor Vavruša⁸³ všechny zpěváky, aby se přihlásili, stali se členy jednoty, a tím se tak mohlo začít s nacvičováním náročnějších církevních skladeb.⁸⁴

---

⁷⁹ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872-1985*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 42. 176

⁸⁰ SEHNAL, Jiří. *Stručný přehled dějin katolické chrámové hudby*. 1. vyd. Rosice: Gloria, 1999, s. 176.

⁸¹ Státní okresní archiv Zlín, fond Farní úřad Zlín, č. př. 25/2009 ev. č. 16, Kronika 1860–1973 (1990).

⁸² Sv. Cecílie – patronka duchovní hudby, varhaníků, zpěváků a básníků.

⁸³ Msgre ThDr. Theodor Vavruša (1880–1948) – jako duchovní správce působil v letech 1926–1942 a 1945–1948. Byl synovec olomouckého arcibiskupa ThDr. Theodora Kohna. http://www.farnostzlin.cz/?ukaz=67_historie&IdMenu=67 (citováno ke dni 18. 2. 2015)

⁸⁴ NEZNÁMÝ: Farní Jednota Cyrilská ve Zlíně. *Zlín*, 18. 11. 1932, roč. 15, č. 46, s. 4.

Nejvíce zpráv pojednávacích o produkci hudby v chrámu sv. Filipa a Jakuba pochází z roku **1933**. První hudební informace pocházejí ze dne 14. dubna 1933 a jedná se o repertoár při velikonočních bohoslužbách. Na Velký pátek zazněly *České pašije* Josefa Nešvery na mších v 7:30 a v 19:00 hodin večer. Na Bílou sobotu v 17:30 hodin se zpívala *Regina coeli* Maxe Filkeho a slavnostní sbor *Ples a jásot* od Víta Kmenty. V neděli při pobožnosti v 10:00 dopoledne sloužil svou první mši zlínský rodák P. Josef Vrzalík. Na kůru byla provedena *Missa jubilaei* Eduarda Treglera s chorálními vložkami. V 15:30 hodin odpoledne proběhlo slavné svaté požehnání. O všechny zpěvy se zasloužila Cyrilská jednota pod vedením ředitele kůru Jana Budíka. Na varhany hrál Jaroslav Budík,⁸⁵ v té době kapelník olomoucké opery, a po skončení obřadů uvedl *Slavnostní preludia* (volné improvizace).⁸⁶

Další zmínka v novinách je věnovaná vzpomínce mši na úmrtí Tomáše Bati, která byla sloužena v den jeho smrti 12. července (zemřel v roce 1932). V tento den zaznělo v chrámu Páně slavné requiem neznámého autora. Tuto zádušní mši zapěla Cyrilská jednota.⁸⁷ Kostelní pěvecký sbor připravil duchovní koncert, jenž se uskutečnil 26. 11. 1933. Na programu byly varhanní skladby: *Fantasie a fuga g moll* Johanna Sebastiana Bacha, *Preludium a fuga na téma B-A-C-H* od Ference Lizsta a *Toccaty z 5. symfonie pro varhany* Charlese Widora, ale i sborová díla od G. P. da Palestriny, Johanna Gustava Eduarda Stehleho, Jana Budíka či M. Spingera.⁸⁸ Tehdejší sbormistr Jan Budík v jednom novinovém článku poukazoval na to, že hudba byla od dávné doby součástí náboženských obřadů a je její nedílnou složkou. Domníval se, že i ve velkém shonu tehdejší doby, může jen duchovní hudba uspokojit člověka na těle i na duši. Cyrilská jednota zpívala ve stejný den také při liturgickém obřadu v 8:45 hodin. Tehdy uvedla *Mši F dur* pro sbor, orchestr a varhany zkomponovanou Františkem Pickou. Z repertoáru je patrné, že cyrilská jednota cvičila skladby starší i moderní církevní hudby zkomponované pro sbor nebo varhany.⁸⁹ O pár dní později vyšlo v novinách

---

⁸⁵ Jaroslav Budík (1894–1974) – dirigent, varhaník a skladatel. Absolvoval studium na gymnáziu ve Slezské Ostravě a poté studoval ve Vídni na hudební akademii. Od roku 1916 působil jako korepetitor a následně jako dirigent v divadelní společnosti Antoše Frýdy. Účinkoval také v Českém divadle v Olomouci. Studoval klasická operní díla, ale i soudobá a věnoval se pedagogické činnosti na hudební škole Žerotín. Jako dirigent opery také působil v Ústí nad Labem. Zbytek života strávil v Praze, kde dirigoval např. Fibichovu Šárku. http://www.ceskyhudebnislovnik.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=4564 (citováno ke dni 18. 2. 2015)

⁸⁶ NEZNÁMÝ: Zpěvy v římsko-katolickém chrámu Páně. *Zlín*, 14. 4. 1933, roč. 16, č. 15, s. 4.

⁸⁷ NEZNÁMÝ: Katolické spolky ve Zlíně. *Zlín*, 30. 6. 1933, roč. 16, č. 26, s. 4.

⁸⁸ NEZNÁMÝ: Cyrilská jednota. *Zlín*, 20. 10. 1933, roč. 16, č. 41, s. 9.

⁸⁹ BUDÍK, Jan: Propagace duchovní hudby ve Zlíně. *Zlín*, 13. 11. 1933, roč. 3, č. 45, s. 3.

opětovné pozvání na liturgický obřad i na hudební produkci po bohoslužbě, která se konala 23. listopadu 1933 k oslavě patronky sv. Cecílie. Tentokrát je program popsán podrobněji. Opět byla uvedena *Mše F dur* (F. Pícka) a ze starých skladeb byly zpívány: Tomas Louis da Victoria – *Ave Maria* a od Jacoba Handl-Galluse – *Jesu, dulcis memoria*. Na pořadu byly také nové skladby: *Magnificat* Jaroslava Budíka, dále *Te Deum* Maxe Springera. Na varhany zahrál Jan Budík již zmíněné skladby (J. S. Bach, F. Lizst, Ch. Widor).⁹⁰ Není zcela jasné, kolik posluchačů tyto “koncerty” po pobožnostech měly. Lze předpokládat, že se jednalo o věřící, kteří po skončení bohoslužby zůstali v kostele. Je také možné se domnívat, že jich patrně nebylo takové množství, a tudíž vyvstala potřeba se zlínským obyvatelům dostat více do povědomí. Podrobněji se zaměřuje novinový článek na jednotlivé skladby, pravděpodobně z důvodu přiblížení programu posluchačům a zajištění kvalifikovanějšího poslechu. Článek má toto znění: „Ženský sbor *Veni sponsa Christi*, je ze Stehleho Legendy o sv. Cecílii, *Ave Maria* od da Victoria, je skladba ze XVI. století, přísně církevní, harmonicky prostá, vyžaduje u sboru značnou techniku dechovou. Gallův sbor *Jesu dulcis memoriam*, také z té doby, je dvojsbor ženských a mužských hlasů, rytmicky obtížný. Předpokládá se u zpěváků sběhlost a navazování melodií a určitost nástupů jednotlivých hlasů. Obě tyto skladby jsou a cappella (bez průvodu). *Magnificat* skládal J. Budík letos pro sjezd C. J. v Ostravě. Je psán pro sbor s varhanami, zpracován je čtyřhlasně, místy jednohlasně a ladné změny dociluje užitím chorálního nápěvu. *Te Deum* Maxe Springera, je moderní skladba duchovní, v níž je text přiléhavě hudebně zpracován pro sbor, varhany a žesťové nástroje. Harmonie je velmi bohatá na zajímavé obraty a střídání akordů i tonin. Skladba je technicky velmi náročná a těžká, též dosti dlouhá, také zřídka zpívaná. Ještě něco o varhanních skladbách: Nebylo dosud plodnějšího skladatele pro varhany nad J. S. Bacha, který svým mistrným kontrapunktem každé téma vzorně uvádí a zpracovává. Bach psal skladby pro staletí pozdější než žil. Nebylo tehdy varhan, na nichž se daly jeho skladby zahrát. *Fantasie g moll* je mohutná, pasážová, volného rytmu i stylu. *Fuga* k ní má výrazné téma, které se proplétá všemi hlasy v hlavní tónině a její dominantě nebo v příbuzných tóninách durových až k vrcholnému zakončení v g-dur. Působí vždy nově a svěže. Mnozí skladatelé, chtějíce uctít památku Bachovu, vypracovali skladby, jímž jako námět a základ dávali tóny dle písmen jména Bach. Geniální Lizst vytvořil z těchto čtyř tónů b – a – c – h preludium a fugu. Spojuje v ní velkolepost zvuku varhan

---

⁹⁰ NEZNÁMÝ: Propagace duchovní hudby. *Zlín*, 17. 11. 1933, roč. 16, č. 45, s. 9.

s přímo klavíristickou technikou. Poskytuje hráči možnost prokázat dovednost ovládní varhan v rejstříkování i v technice rukou nohou. Skladba čistě „lizstovská“, určena více milovníkům hudby než všem. Ch. M. Widor, je moderní skladatel a varhaník francouzský; získal si čestné místo v hudbě svými symfoniemi pro varhany. Jeho toccatu hrál ve Zlíně mistr Wiedermann a ještě dnes je u nás tato skladba vzpomínána. Byla tedy zařazena do programu i letos. Stálý běh šestnáctin, za doprovodu staccatových akordů, jednoduchá a přístupná harmonie s patřičnou volbou barvy a síly zvuku, jsou hlavní znaky a taje úspěchu.⁹¹

Navazující novinový článek zmíněný koncert po liturgickém obřadu k oslavě sv. Cecílie kriticky komentoval. Sborové skladby neznámý referent ohodnotil jako velmi úspěšně provedené a z varhanních kusů se dle něj dočkala největšího úspěchu skladba F. Lizsta *Preludium a fuga na téma B-A-C-H* v podání Jana Budíka, ve které údajně prokázal i výbornou registraci. U velmi efektní a dodnes populární Widorovy *Toccaty*, již zhodnotil recenzent poměrně pozitivně, doporučil interpretovat skladbu s většími akcenty základního rytmického motivu. U sborových kompozic vyzdvihl evidentní poctivou a pečlivou přípravu, která se ukázala ve výborné intonaci a slohovém podání.⁹²

Další stať z tohoto roku se nazývá Vánoce a vánoční zpěvy. O jitřní bohoslužbě zahráli *Mši koledovou* od A. Hradila založenou na sbírce starých koled. Při liturgickém obřadu v 10:30 hodin se zpívala *Vánoční mše* V. Kmenty. Ve Zlíně byl tento hudební kus premiérován – podle Jana Budíka se skladatel snažil spojit vánoční náladu s líbivými melodiemi, harmonií a instrumentací. Na sv. Štěpána při hrubé mši svaté se zpívaly koledy.⁹³ Dne 22. prosince 1933 vyšla zpráva potvrzující pořad pobožností o Vánocích. O jitřní tzv. andělské liturgii ve 4:00 hodiny ráno na Hod Boží provedla Cyrillská jednota spolu se členy orchestru Baťa a Dalibor starodávnou *Pastýřskou mši valašskou* pro smíšený sbor, orchestr a varhany. Při druhé bohoslužbě nazvané pastýřská v 5:30 hodin ráno uvedl sbor úpravy koled J. Budíka, A. Hradila a V. Říhovského. V 10:30 hodin dopoledne zazněla Kmentova *Česká mše vánoční* pro sólo, sbor, orchestr a varhany. Dne 26. prosince 1933 se chrámem nesly vánoční koledy.⁹⁴

⁹¹ BUDÍK, Jan: Propagace hudby. *Zlín*, 20. 11. 1933, roč. 3, č. 46, s. 3.

⁹² NEZNÁMÝ: Svatá Cecílie. *Zlín*, 27. 11. 1933, roč. 3, č. 47, s. 2.

⁹³ BUDÍK, Jan: Vánoce a Vánoční zpěvy. *Zlín*, 18. 12. 1933, roč. 3, č. 50, s. 3.

⁹⁴ BUDÍK, Jan: Vánoční zpěvy ve zlínském farním kostele dne 25. prosince – Hod Boží vánoční. *Zlín*, 22. 12. 1933, roč. 16, č. 50, s. 9.

Na Nový rok roku **1934** zapěla Cyrilská jednota při hrubé pobožnosti vánoční koledy s doprovodem orchestru.⁹⁵ Na Velikonoce, přesněji na Velký pátek v 7:30 hodin, se zpívaly pašije od Bohumila Kašpara, poté Improperie *Lide, co jsem učinil tobě!* G. P. de Palestriny, *Hle, prapor králův...* a *Ejhle, křesťane...* od J. Budíka. Večer od 19:00 hodin byla uvedena *Velkopáteční kantáta* V. Říhovského, ve které se střídají sólové části se sborovými. Podle Budíka v této kantátě lid oplakává ztrátu nebe, Kristovo utrpení a vítězství nad ďábelskou mocí. Jako sólisté vystoupili ? Gardavská, ? Hoffbrucker a Jan Budík. Obřady Bílé soboty uvedl sbor zpěvem *Exultei*, který líčí skutečnou náladu velikonočních svátků. Na Boží Hod zazněla *Mše F dur* F. Picky, při graduále *Haec dies* („Toť den...“) od K. Budíka a Kmentovo *Jubilate Deo* Dirigování se ujal A. Staša, za varhany usedl Jan Budík, který po slavnosti interpretoval Springerovu *Fantasii a fugu na téma Alleluja*.⁹⁶

Novinový článek informuje o nadcházející události ze dne 16. září 1934 následovně: „Při hrubé mši sv. o půl 10. hod. bude provedena Treglerova *Missa brevis*, op. 9., pro smíšený sbor a varhany. Zpívati bude spojený sbor jednoty olomoucké a zlínské, celkem 70 členů. U varhan Jenda Budík, řídí Jaroslav Budík z Olomouce.“⁹⁷

Patronku hudebníků sv. Cecílii oslavili ve zlínském chrámu v neděli 25. listopadu 1934 v 10:00 hodin. Při této události byla provedena *Missa brevis* D dur E. Treglera pro sbor a varhany. Dále Stehleho *Vani sponsa Christi* pro ženský sbor, od Viléma Blodka *Sancta Cecilia* pro šestihlasý smíšený sbor a Budíkovu *Chvalte ústa* pro pětihlasý smíšený sbor.⁹⁸

O vánočních svátcích při jitřních hodinkách zazněly koledy známých i méně známých skladatelů s doprovodem orchestru (J. J. Ryba, F. Pivoda, J. Vlk, V. Říhovský, ? Kutnohorská). Při jitřní mši byla provedena Papoušková úprava zlínské pastýřské mše s vložkami *Vánočních zpěvů* od Vladimíra Rottera a *Dudáčka* (? Suchý). Při hrubé liturgii chrámový sbor zapěl *Vánoční mši slavnostní* Johanna Baptisty Schiedermayera a koledy: *Vzhůru bratři* a *Dudáček*. Na sv. Štěpána zpíval sbor koledy staré i nové. Samozřejmě vystoupila Cyrilská jednota, doprovázel ji osmnáctičlenný orchestr, za

---

⁹⁵ BUDÍK, Jan: Cyrilská jednota. *Zlín*, 29. 12. 1933, roč. 16, č. 51, s. 9.

⁹⁶ BUDÍK, Jan: Velikonoční zpěvy chrámové ve Zlíně. *Zlín*, 26. 3. 1934, roč. 4, č. 13, s. 7.

⁹⁷ NEZNÁMÝ: Při hrubé mši sv. o půl 10. *Zlín*, 14. 9. 1934, roč. 17, č. 36, s. 11.

⁹⁸ NEZNÁMÝ: V neděli 25. listopadu 1934. *Zlín*, 23. 11. 1934, roč. 17, č. 46, s. 4.

varhany usedl K. Nejedlák a řídil Jan Budík.⁹⁹ Vánoční koledy s doprovodem orchestru provedla Cyrilská jednota při bohoslužbě v 10:00 hodin dopoledne v úterý 1. 1. 1935.¹⁰⁰

Na Velký pátek 19. dubna **1935** v 5 hodin ráno byly na programu: Nešverovy *Pašije II.* a následující zpěvy: Palestrina: *Lide můj! Co učinil jsem tobě*, Budík: *Hle, prapor Králův*, Budík: *Ejhle, křesťane uvažuj...* Zpěvy zazněly i v 19:00 hodin večer. Velkopáteční obřad sbor doprovodil zpěvem *Regina coeli* od Josefa Güttlera. Na Boží Hod chrámový sbor interpretoval Sychrovu *Missa Convictus* s vložkami: Schöpff – *Zpívejme o zmrtvýchvstání...*, V. Kment – *Ples a jásot*, F. Picka – *Pange lingua* a J. Güttler – *Regina coeli*. Velikonoční pondělí se zpívala chorální *Missa IX*¹⁰¹ při liturgickém obřadu v 10:00 hodin dopoledne.¹⁰²

Cyrilská jednota oslavila v neděli 24. listopadu 1935 svátek sv. Cecílie provedením Nešverovy *Missa S. Leonis* op. 94 pro pětihlasý smíšený sbor a varhany. Jako vložka zazněl Dvořákův *Dvojzpěv pro alt a baryton*, dále šestihlasý sbor Karla Bendla k sv. Cecílii a Budíkovo *Pange lingua H dur.*¹⁰³ Zpráva o uctění patronky hudby opět vyšla 22. listopadu téhož roku.¹⁰⁴

První zmínka z roku **1936** se týká bohoslužby na Květnou neděli. Cyrilská jednota uvedla 5. dubna 1936 při pobožnosti v 10:00 hodin Nešverovy *České pašije*.¹⁰⁵ Hned poté na Velký pátek zazpívali Nešverovy *České pašije* a při uctívání kříže *Improperie* od Palestriny. Při dalších obřadech byly provedeny Budíkovy zpěvy: *Hle, prapor králův* a *Ejhle, křesťane, uvažuj...* Na Bílou sobotu 11. 4. 1936 proběhla v 17:00 hodin odpoledne slavnost vzkříšení. Kostelní sbor uvedl *Raduj se nebes královno* od Jana Stelibského, *Pange lingua* Mořice Kunerta a *Regina coeli* od Pietra Mascagniho. Liturgický obřad na velikonoční neděli zkrášlila mše Josefa Kromolického *Mši D dur*, Budíkovo *Haec dies*, Mascagniho *Regina coeli* a Franze Schöpffeho *Pange lingua*.

---

⁹⁹ NEZNÁMÝ: Zpěvy v kostele římsko-katolickém ve Zlíně. *Zlín*, 21. 12. 1934, roč. 17, č. 50, s. 4.

¹⁰⁰ CYRILSKÁ JEDNOTA: Bohoslužba ve zlínském kostele na Nový rok. *Zlín*, 28. 12. 1934, roč. 17, č. 51, s. 3.

¹⁰¹ V článku není uvedené, kdo mši zkomponoval.

¹⁰² NEZNÁMÝ: Zpěvy v kostele římsko-katolickém o velikonočních 1935. *Zlín*, 15. 4. 1935, roč. 5, č. 15, s. 2.

¹⁰³ NEZNÁMÝ: Slavnostní bohoslužby ve Zlíně. *Zlín*, 15. 11. 1935, roč. 18, č. 45, s. 3.

¹⁰⁴ NEZNÁMÝ: Cyrilská jednota ve Zlíně. *Zlín*, 22. 11. 1935, roč. 18, č. 46, s. 3.

¹⁰⁵ NEZNÁMÝ: Bohoslužba ve Zlíně na Květnou neděli. *Zlín*, 3. 4. 1936, roč. 19, č. 14, s. 3.

Vystoupila Cyrilská jednota, hudba firmy Baťa, na varhany hrál Jan Budík a jako dirigent se prezentoval P. Zdražil.¹⁰⁶

V neděli 20. září 1936 k příležitosti 80. narozenin P. Vitáska zapěla při mši v 10:00 hodin dopoledne v katolickém kostele Cyrilská jednota Pickovu *Mši F dur* a Říhovského *Te Deum*.¹⁰⁷ O uctění památky sv. Cecílie v chrámu informoval tisk následovně: „V neděli 22. XI. 1936 bude v 10 hod. dopoledne slavná mše sv. ke cti sv. Cecílie, patronky zpěváků a hudebníků. Cyrilská jednota zazpívá na kůru Treglerovu mši D dur op. 16 (solemnis).“¹⁰⁸

Pořad bohoslužeb o vánočních svátcích byl následující: 25. prosince na svátek Narození Páně, ve 4:00 hodiny ráno se zpívaly vánoční hodinky, které byly zakončeny chvalozpěvem *Te Deum*. V 5:00 hodin (jitřní mše), následovaly liturgické obřady v 6:45, 8:00, 9:00, 10:00, 11:00 a ve 14:00 hodin. Na svátek sv. Štěpána pořad bohoslužeb byl totožný s nedělí a v neděli 27. prosince 1936 byly bohoslužby jako obyčejně.¹⁰⁹

Květná neděle v roce **1937** připadla na 21. března, kdy v kostele při bohoslužbě v 10:00 hodin proběhlo svěcení ratolestí. Na Velký pátek v 8:00 hodin ráno zazněly Nešverovy *České pašije II*, Palestrinovo *Lide můj*, Budíkovo *Ejhle, křesťane, uvažuj* a o pobožnosti v 19:00 hodin chrámový sbor provedl Říhovského *Velkopáteční kantátu*. Slavnost vzkříšení proběhla v sobotu v 17:00 hodin a na programu byla Stelibského *Vesel se nebes Královno*. V neděli při slavné mši svaté Cyrilská jednota zazpívala L. Reficeho *Mši G dur* pro sbor a varhany, *Vstal' jest* Jaroslava Otčenáška, chorální *Pange lingua* a Stelibského *Vesel se nebeská královno*.¹¹⁰

Z roku **1938** nemáme žádné zmínky o hudební produkci ve zlínském chrámu.

Během období, kdy byl regenschorim Jan Budík, se prováděla zejména díla skladatelů, kteří podporovali ceciliánské hnutí. Je třeba si také uvědomit, že každý rok chrámový sbor nacvičoval stále nové skladby, čímž se jejich repertoár značně rozšiřoval a obměňoval.

¹⁰⁶ NEZNÁMÝ: Velikonoční bohoslužby a zpěvy v kostele ve Zlíně. *Zlín*, 6. 4. 1936, roč. 6, č. 14, s. 2.

¹⁰⁷ NEZNÁMÝ: Oslava 80. narozenin dp. rady P. Vitáska. *Zlín*, 18. 9. 1936, roč. 19, č. 37, s. 3.

¹⁰⁸ NEZNÁMÝ: Slavné bohoslužby v kostele ve Zlíně. *Zlín*, 20. 11. 1936, roč. 19, č. 46, s. 1.

¹⁰⁹ NEZNÁMÝ: Pořad bohoslužeb o vánočních svátcích. *Zlín*, 22. 12. 1936, roč. 6, č. 50, s. 3.

¹¹⁰ NEZNÁMÝ: Velikonoční zpěvy v řím.-kat. kostele ve Zlíně. *Zlín*, 22. 3. 1937, roč. 7, č. 12, s. 2.

Víme, že zastánci reformy upřednostňovali obrácení zpět ke gregoriánskému chorálu a renesanční vokální polyfonii, které byly ideálem. Soudobí čeští skladatelé - Křížkovský, Říhový, Tregler apod. a Němci přebírali tyto kompoziční principy, nicméně je obohacovali o soudobé harmonické postupy. Každopádně rezignovali na figurální hudbu, neboť byla hřmotná, „světská“ a nevzbuzovala zbožnost. Zlínský chrámový sbor tedy prováděl nejvíce díla renesančních skladatelů - G. P. da Palestrina, J. H. Gallus, T. L. de Victoria. Dále pak L. Holaina, P. Křížkovského, J. Budíka, V. Říhovského, F. Kolaříka, F. Picky, E. Treglera, M. Springera, J. Nešvery a dalších. Z hudebních produkcí na kůrech však nevymizela ani díla figurální hudby kupříkladu J. J. Ryby, A. Hradila nebo J. Stelibského.

3.5. HUDEBNÍ PRODUKCE V DOBĚ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

V neděli 14. února **1939** byla v kostele sv. Filipa a Jakuba sloužena slavnostní mše z důvodu získání titulu doktora bohosloví, který obdržel Dr. Josef Vrzalík. Chrámový sbor provedl Pickovu *Mši G dur* pro sbor a varhany.¹¹¹ Společné vystoupení pěveckého spolku Dvořák a Cyrilské jednoty nastalo při pohřbu Ludmily Baťové.¹¹² Přesný program však tisk nepřinesl. Pohřební obřad proběhl 25. listopadu 1939 v 14:30 hodin, a rakev byla přenesena za zvuků smuteční hudby.¹¹³ Svátek patronky hudebníků oslavila Cyrilská jednota v neděli 26. listopadu 1939. Při liturgii konané v 10:00 hodin zazpívala Treglerovu *Slavnostní mši op.2* pro sbor a varhany pod vedením ředitele kůru Jana Budíka.¹¹⁴

Slavná zpívaná mše zněla chrámem na Květnou neděli v roce **1940**. Tuto skladbu pro sóla, smíšený sbor a orchestr zkomponoval František Škroup. Bohužel v článku není uvedeno, kdo hrál a zpíval – lze však předpokládat, že vše probíhalo dle zavedeného úzu. Za zmínku stojí poslední odstavec, který nabádá obyvatele Zlína, aby si přišli poslechnout údajně vzácnou ukázkou církevní tvorby, jejíž uvedení nebývá příliš časté.¹¹⁵ Navíc se jednalo o dílo, které se dosti odchylovalo od typu repertoáru, který cyrilská jednota prezentovala. Škroup nepatřil k reformním autorům, o to více to mohlo nalákat více posluchačů.

V rámci oslavy českého významného skladatele Antonína Dvořáka¹¹⁶ a blížícího se svátku sv. Cecílie se Cyrilská jednota rozhodla uvést ve zlínském chrámu Páně Dvořákovu *Mši D dur*. Zpráva vyšla 1. října **1941**.¹¹⁷ Tato mše byla provedena v neděli 23. listopadu stejného roku. Jako sólisté vystoupili Věra Mráčková, ? Budíková, Václav Mrtvý a Jaroslav Žuja. Orchestr sestával z členů městské hudební školy a hudby Baťa, samozřejmě pod Budíkovým vedením. Jako vložky při pobožnosti byly provedeny též kompozice Antonína Dvořáka, a to *Klid*, kde se na sólové violoncello představil profesor ? Růžička a *Modlitba*. Sólo zazpívala Věra Mráčková.¹¹⁸

¹¹¹ NEZNÁMÝ: Nemá název. *Zlín*, 12. 2. 1939, roč. 22, č. 19, s. 4.

¹¹² Ludmila Baťová (1857–1939) – manželka Antonína Bati staršího.

¹¹³ NEZNÁMÝ: Pohřební obřady. *Zlín*, 20. 11. 1939, roč. 9, č. 46, s. 1.

¹¹⁴ NEZNÁMÝ: Církevní zpěv a hudba. *Zlín*, 24. 11. 1939, roč. 22, č. 46, s. 3.

¹¹⁵ NEZNÁMÝ: Slavná zpívaná mše ve zlínském kostele. *Zlín*, 26. 3. 1940, roč. 10, č. 13, s. 1.

¹¹⁶ Oslavy probíhaly ke stoletému výročí narození Antonína Dvořáka.

¹¹⁷ NEZNÁMÝ: Uctění památky Dvořákovy ve zlínském kostele. *Zlín*, 1. 10. 1941, roč. 10, č. 40, s. 9.

¹¹⁸ NEZNÁMÝ: Dvořáková mše ve Zlíně. *Zlín*, 21. 11. 1941, roč. 24, č. 46, s. 2.

V tomto roce si Cyrilská jednota připomněla desetileté výročí. K příležitosti tohoto jubilea účinkoval sbor v kostele sv. Filipa a Jakuba v neděli 25. ledna **1942**. Provedl *Pastorální mši* Maxe Knížete, jež byla zkomponována pro sóla, sbor a orchestr, v úpravě Jana Budíka.¹¹⁹ Chrámový sbor nastudoval i mši soudobého skladatele Jaromíra Herleho z Prahy, kterou uvedl při hlavním nedělním liturgickém obřadu v 10:00 hodin dopoledne. Současně vzpomněl na jubileum papeže Pia XII.¹²⁰ Obecná jednota oslavila stoleté výročí českého skladatele Josefa Nešvery v neděli 1. listopadu při hlavní liturgii. Věřící mohli slyšet jeho *Mši St. Eugenie* op. 74 zkomponovanou pro pětihlasý smíšený sbor a varhany.¹²¹

V neděli 11. dubna **1943** v 18:00 hodin zaznělo oratorium *Stabat mater* Josefa Bohuslava Foerstera. Zmíněnou kompozici v chrámu zazpívala Cyrilská jednota.¹²² Tisk informoval o nadcházející slavnosti Božího Těla následovně: „Slavnost Božího Těla bude letos v neděli 27. června 1943 pouze v kostele. V 6–10 hodin bude slavná mše svatá, při níž Cyrilská jednota zazpívá Mši ke cti Nejsvětější trojice od J. B. Foerstera, op. 170 pro sbor a varhany. Zpěvy u oltářů od J. Budíka a podle kancionálu „Boží cesta“. Průvod městem se nebude konat.“¹²³ Následující článek pojednává o výčtu provedených skladeb, které zněly chrámem v první polovině roku. Kromě už zmíněných kompozic uvedla Cyrilská jednota pod vedením Jana Budíka 7 mší: od Jana Kypky *Vánoční mši*, Jaroslava Křičky *Valašskou mši*, V. Říhovského *Svatováclavskou mši*, *Korunovační mši* od Wolfganga Amadea Mozarta, *Mši ke cti Nejsvětější Trojice* od J. B. Foerstera, *Velké requiem* J. Herleho a *České requiem* Josefa Dobrovského, které zhudebnil J. Budík. Z větších skladeb jmenujme *Křížovou cestu* (V. Říhovský), *Stabat mater* (J. B. Foerster), Nešverovy české *Pašije*, Mascagniho *Regina coeli*, Paschillovo *Alleluja* a Budíkovy *Zpěvy Božího těla* za doprovodu dechové hudby. Veřejných vystoupení bylo celkem 27 a 62 zkoušek. Sbor měl 44 zpěváků a orchestr 24 členů.¹²⁴ K 20. výročí jmenování dr. Leopolda Prečana olomouckým arcibiskupem se sloužila bohoslužba ve zlínském chrámu. Za řízení Jana Budíka provedla *Mši pro sbor a orchestr* Bedřicha Dobrodinského, kterou zazpívala Cyrilská jednota v neděli 14.

¹¹⁹ NEZNÁMÝ: Slavné bohoslužby ve zlínském chrámu. *Zlín*, 23. 1. 1942, roč. 25, č. 4, s. 2.

¹²⁰ NEZNÁMÝ: Slavná mše ve zlínském kostele. *Zlín*, 15. 5. 1942, roč. 25, č. 20, s. 2.

¹²¹ NEZNÁMÝ: Slavná mše ve zlínském kostele. *Zlín*, 30. 10. 1942, roč. 25, č. 43, s. 2.

¹²² NEZNÁMÝ: Foerstrovo „Stabat mater“ ve Zlíně. *Zlín*, 9. 4. 1943, roč. 26, č. 14, s. 2.

¹²³ NEZNÁMÝ: Slavnost Božího těla. *Zlín*, 25. 6. 1943, roč. 26, č. 25, s. 2.

¹²⁴ NEZNÁMÝ: Chrámový zpěv ve Zlíně. *Náš kraj*, 19. 7. 1943, roč. 13, č. 29, s. 3.

listopadu v 10:00 hodin dopoledne.¹²⁵ V roce 1943 si svátek sv. Cecílie připomněli v neděli 21. listopadu, a sice při pobožnosti v 10:00 hodin. Zapěli *Mši F dur* J. Herleho pro sbor, velký orchestr a varhany, s vložkou ženského dvojzpěvu *Beata es Cecilia* od J. Budíka. Na varhany hrál prof. Jungwirth.¹²⁶ Zlínský chrámový sbor nezapomněl ani na šedesáté narozeniny varhanního virtuosa prof. Bedřicha Wiedermanna. Při liturgickém obřadu v 11:00 hodin zahrál Wiedermannův žák Jan Bobák skladby svého učitele, dále kompozice Enrica Bossiho, Bohuslava Matěje Černožského či Vítězslava Nováka. Ovšem z příspěvku není známo, kdy koncert proběhl.¹²⁷ Na Nový rok zněla chrámem Kříčkova *Valašská vánoční mše* a v neděli 2. ledna 1944 Budíkova *Nová vánoční mše*.¹²⁸

Svátek Božího těla připadl v roce **1944** na neděli 11. června. Při pobožnosti v 9:00 hodin provedla Cyrilská jednota Kaprálova *Českou mši*. Kolem kostela se konal průvod, při němž si lid i sbor zapěli Budíkovy *Zpěvy Božího těla*.¹²⁹ Při příležitosti zlatého kněžského jubilea dp. P. Fr. Úlehly uvedl sbor v neděli 9. července 1944 při hrubé mši svatého Říhovského *Slavnostní Te Deum* pro sbor a orchestr. Po lidové mši následovaly zpěvy *Ejhle oltář* a Budíkovo *Chvalte ústa a Zdravice*.¹³⁰

Z roku **1945** pochází pouze jediná informace o hudební produkci z neděle 8. dubna. V tento den sloužil ve farním kostele slavnostní liturgii novokněz dp. P. Antonín Krupica. Cyrilská jednota zazpívala Haydnovu velkou mši *Missa in tempore belli* pro sóla, sbor, orchestr a varhany.¹³¹ S velkou jistotou můžeme konstatovat, že se jedná o velký kvalitativní posun v repertoáru. Jedním z důvodů by mohlo být i nové vedení kůru, ale o tom se bohužel nedočteme v žádném dobovém tisku nebo farní kronice. Předpokládáme však, že i když se během války víceméně nepsalo o hudební produkci, pořady bohoslužeb byly zachovány podle zaběhlého pořádku.

---

¹²⁵ NEZNÁMÝ: Slavné bohoslužby ve zlínském kostele. *Zlín*, 12. 11. 1943, roč. 26, č. 44, s. 2.

¹²⁶ NEZNÁMÝ: Cyrilská jednota vzpomene patronky zpěváků a hudebníků. *Zlín*, 19. 11. 1943, roč. 26, č. 45, s. 2.

¹²⁷ NEZNÁMÝ: Oslava šedesátin varhanního virtuosa Wiedermanna ve Zlíně. *Zlín*, 31. 12. 1943, roč. 26, č. 51, s. 2.

¹²⁸ NEZNÁMÝ: Vánoční skladby ve zlínském kostele. *Zlín*, 31. 12. 1943, roč. 26, č. 51, s. 2.

¹²⁹ NEZNÁMÝ: Boží tělo ve Zlíně. *Zlín*, 9. 6. 1944, roč. 27, č. 23, s. 2.

¹³⁰ NEZNÁMÝ: Církevní slavnost ve Zlíně. *Zlín*, 7. 7. 1944, roč. 27, č. 27, s. 2.

¹³¹ NEZNÁMÝ: Slavnostní mše ve zlínském kostele. *Zlín*, 6. 4. 1945, roč. 28, č. 14, s. 2.

4. EVANGELICKÁ CHRÁMOVÁ HUDBA

4.1. STRUČNÁ HISTORIE EVANGELICKÉHO CHRÁMU

První zmínka o záměru postavit ve Zlíně evangelický chrám pochází z roku 1930, kdy hospodář kazatelské stanice Eduard Čermák doporučil, aby byl založen stavební výbor (Čeněk Vančura, Berty Ženatý, Eduard Čermák, František Ryšavý), jež měl za úkol projednat vhodné místo pro chrám. Pozemek měla ve vlastnictví firma Baťa, která se ke stavbě postavila s velkými pochybami, a to hlavně z důvodu možného sesuvu půdy. V roce 1932 již zmíněná rada rezervovala pro kostel 10.000 korun. Tato suma měla být vyplacena až při zahájení stavby. Díky velkému stavebnímu rozmachu města neustále stoupala cena pozemků. Tehdejší farář František Pokora se přikláněl k oddálení stavby. O pár let později (1934) požádal synodní radu, aby prodiskutovala s městskou radou výběr vhodné parcely. První architektonický plán vytvořil Josef Zelinka. Jeho náčrt rada schválila a dokonce bylo vytisknuto 10.000 pohlednic s nákresem chrámu. Finanční zisk z pohlednic šel na stavební fond. Rokem 1935 nastoupil jako nový kazatel Otmar Hrejsa evangelického kostela, který se dozvěděl, že město dalo za úkol vytvoření plánu firmě Baťa, tudíž Zelinkův náčrt už nebyl aktuální. Vytvořením nového plánu kostela pověřili Vladimíra Karfíka a započetí projektu se datuje počátkem roku 1935.¹³²

Autor článku David Valůšek uvádí: „Vladimír Karfík si mistrně poradil s umístěním stavby do svažité parcely, kdy se mu podařilo vytvořit pohledově atraktivní a v rámci okolní zástavby dominantní urbanistický prvek. Hlavní horizontálu tvoří souběžně se Štefánikovou ulicí posazený malý sál a vstupní prostor kostela, přirozeného spádu terénu využil architekt pro hlavní loď s nezvykle komponovaným stupňovitým uspořádáním lavic. Vertikální dominantou je věž zvonice završená kalichem ve zvýrazněném nároží. Dynamiku celé stavbě dodávají svislé pásy okenních otvorů složených ze čtvercových prefabrikovaných polí.“¹³³

To ovšem neznamenal, že i když byl projekt hotov, stavba se opravdu uskuteční. Vyjednávání o pozemku trvalo nějakou dobu, ale nakonec firma Baťa

---

¹³² PIVOŇKA, Petr a Ivan BERGMANN. *Evangelický kostel ve Zlíně 1937-2007: 70 let*. Zlín, Českobratrská církev evangelická, 2007, 22 - 36 s.

¹³³ <http://zlin.evangnet.cz/historie-kostela> (citováno ke dni 25. 5. 2015)

navrhla cenu za parcelu v hodnotě 38 600 korun. V podstatě českobratrský sbor zaplatil pouze polovinu, zbytek uhradila firma Baťa.¹³⁴

Valůšek dále uvádí: „Stavba chrámu byla zadána zlínskému staviteli Josefu Winklerovi a 17. července 1936 začaly výkopové práce. Konečná cena stavby se včetně zařízení vyšplhala na 403 000 korun. Z důvodů nutných úspor se upustilo od zakoupení dvou zvonů, takže věž zvonice nakonec nikdy nesloužila svému hlavnímu účelu. Zlínský evangelický kostel bezesporu náleží mezi nejzdařilejší sakrální stavby československé meziválečné architektury. Vyváženými proporcemi a funkcionalistickou jednoduchostí dokonale zapadá do urbanistického kontextu baťovského Zlína, vůči němuž se zároveň vymezuje pominutím nejtypičtějšího vizuálního prvku – červené rezné cihly. O kvalitě architektonického řešení Vladimíra Karfíka nesporně svědčí autentičnost, s jakou se kostel dochoval do dnešních dnů.“¹³⁵

Jednou z nejvýraznějších změn byla bezesporu instalace nových varhan v roce 1970. Dále se pak tehdejší šatna při 70. výročí vybudování chrámu proměnila v galerii, která měla sloužit pro pořádání výstav.¹³⁶

---

¹³⁴ PIVOŇKA, Petr a Ivan BERGMANN. *Evangelický kostel ve Zlíně 1937-2007: 70 let*. Zlín, Českobratrská církev evangelická, 2007, 22 - 36 s.

¹³⁵ <http://zlin.evangelnet.cz/historie-kostela> (citováno ke dni 25. 5. 2015)

¹³⁶ PIVOŇKA, Petr a Ivan BERGMANN. *Evangelický kostel ve Zlíně 1937-2007: 70 let*. Zlín, Českobratrská církev evangelická, 2007, s. 44.

4.2. HUDEBNÍ PRODUKCE V LETECH 1935–1945

O vzniku evangelické církve u nás a také o podobě bohoslužby pojednává kapitola *Hudba v olomouckých chrámech* následovně: „Českobratrská církev evangelická vznikla v prosinci roku 1918 spojením dvou starších církví – evangelické církve augsburského vyznání a evangelické církve helvetského vyznání, které v českých zemích působily od vydání tzv. Tolerančního patentu v roce 1781. Svým názvem „českobratrská“ se hlásí k odkazu jednoty bratrské. Evangelické bohoslužby společným zpěvem, modlitbami a čtením biblického textu směřují k vrcholu – kázání Božího slova. Zpěv patří neodmyslitelně k liturgii, každé bohoslužby jako výrazový prostředek víry, a to vysluhování svátostí.“¹³⁷

Při slavnostním otevření zlínského chrámu 29. března 1937 v 9:00 hodin dopoledne zazpíval sbor ze Zádveřic. Na programu byl blíže nespecifikovaný žalm a také píseň *Jezu rač Ty sám, cestu razit nám*.¹³⁸

Rovněž víme, že v letech 1941–1942 působil v kostele chrámový sbor. Informace o něm se dovídáme ze sešitu, v němž se zapisovala přítomnost zpěváků (jmenovitě) a také obsahoval 4 sloupce, rozdělené podle hlasových partů: soprán, alt, tenor a bas, dále celkový počet zúčastněných členů a seznam písní, a to dokonce i s poznámkou, zda šlo o nově nacvičované či jen opakované.

Následující tabulka demonstruje četnost zkoušek, jejich obsazení a repertoár v roce 1941.¹³⁹

Datum	Počet členů	Nacvičované písně	Opakování
11. 9. 1941	21	<i>Vyslyš nás Otče!;</i> <i>Ježíš můj pastýř</i>	<i>Ty se mnou bud'!;</i> <i>Ó lásko, jež mi nedáš jít;</i> <i>Nemáš místa pro Ježíše;</i> <i>Domů bych rád</i>
18. 9. 1941	20	<i>Vyslyš nás Otče!</i>	<i>Rozhlaste zvučně</i>

¹³⁷ VIČAR, Jan. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. 1. vyd., Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouci, 2014, s. 245.

¹³⁸ PIVOŇKA, Petr a Ivan BERGMANN. *Evangelický kostel ve Zlíně 1937-2007: 70 let*. Zlín, Českobratrská církev evangelická, 2007, s. 34.

¹³⁹ Státní okresní archiv Zlín, fond Farní úřad Českobratrské církve evangelické Zlín inv. č. 115 (karton 12), Sešit pěveckého sboru 1941–1942.

25. 9. 1941	17	<i>Vyslyš nás Otče!</i>	<i>Slavné dílo</i>
2. 10. 1941	20	<i>Vyslyš nás Otče!</i>	<i>Domů bych rád</i>
9. 10. 1941	14	<i>Vyslyš nás Otče!</i>	<i>Rozhlaste zvučně</i>
16. 10. 1941	17	<i>V nebeské glorii</i>	<i>Vyslyš nás Otče!; Ó láska, jež minedáš jít</i>
23. 10. 1941	20	<i>V nebeské glorii</i>	<i>Vyslyš nás Otče!; Domů bych rád</i>

30. 10. 1941	19	<i>V nebeské glorii</i>	<i>Vyslyš nás Otče!</i>
6. 11. 1941	17	<i>V nebeské glorii</i>	<i>Vyslyš nás Otče!</i>
10. 11. 1941	14	<i>Kde najde má duše; Slož co srdce tísní; Když slunce září</i>	
13. 11. 1941	18	<i>V nebeské glorii</i>	<i>Vyslyš nás Otče; Ty se mnou buď; Dobré jest oslavovati; Slavné dílo; Domů bych rád</i>
18. 12. 1941	19	<i>Má duše Pána svého chválí</i>	<i>V nebeské glorii; Domů bych rád</i>

Ve dnech 16., 23., 30. 10. a 6. listopadu 1941 doprovázel zkoušky sboru na harmonium ? Šalamoun.¹⁴⁰

V měsících září a říjen probíhaly zkoušky každý týden, a také je patrný repertoár určený k nacvičování. Od listopadu do konce kalendářního roku proběhly pouze čtyři zkoušky, přičemž ta, která je datována k 10. listopadu 1941, byla výjimečná (nácviik na pohřeb). Průměrně se zkušek zúčastnilo osmnáct zpěváků a nacvičili kolem čtrnácti skladeb. Bohužel však ani jedna není uvedená v evangelickém zpěvníku.

Během roku **1942**¹⁴¹ měl sbor celkem 29 zkušek. Dá se říci, že oproti roku 1941 poklesl do jisté míry i počet zpěváků. Zatímco v roce 1941 jich zpívalo v průměru 19, v roce následujícím se tento průměr snížil na 14. Jedním z hlavních důvodů byla jistě

¹⁴⁰ Státní okresní archiv Zlín, fond Farní úřad Českobratrské církve evangelické Zlín inv. č. 115 (karton 12), Sešit pěveckého sboru 1941–1942.

¹⁴¹ Tabulka z roku 1942 se nachází v kapitole přílohy.

doba 2. světové války. Nacvičili asi třicet písní, a to v období od 5. března do 22. října 1942, kdy se jejich setkání uskutečňovala pravidelně každý týden. Výjimkou je měsíc srpen, kdy zkouška proběhla jen jednou. Některé z písní nalezneme v evangelickém zpěvníku: *V své rozličné úzkosti, Voláme z hlubokosti, Milost Pána našeho, Až potud nám pomáhal, Otče náš, Pomáhal nám, Haleluia nechť sláva čest, Blíž tobě Bože můj a Chci Pána slaviti*. Zbytek skladeb nebyl uveden v žádném kancionálu.

Od 5. března do 23. dubna 1942 doprovázela sbor V. Čermáková a 4. června L. Moravecová. Bohužel se zápis nezmiňuje o tom, na jaký nástroj korepetitorky hrály, avšak z předchozích zmínek vyplývá, že se s největší pravděpodobností jednalo o harmonium.

O situaci v dalších letech se nedochovaly žádné údaje, nicméně se dá předpokládat, že provoz probíhal stejným způsobem. Stejně jako v případě katolického chrámu vystupovali zpěváci jednou týdně v neděli, při pohřbech a svatbách a samozřejmě také při svátcích vánočních a velikonočních.

Co se týče **varhan**, ty byly postaveny až v roce 1970. Pavel Sochora ve své práci uvádí: „Dvoumanuálové elektro-pneumatické varhany s kuželkovou vzdušnicí postavila v roce 1970 firma Varhany Krnov s.p. (opus 3384). Nástroj má 19 rejstříků. Hrací stůl je umístěn volně. Rozsah manuálů C-a³, pedálu C-f. Varhanní skříň je, pravděpodobně díky omezenému prostoru na kůru, neobvykle rozdělena na 2 části a umístěna v obou rozích kůru.“¹⁴²

Dispozice varhan:

I.manuál: Principál 8', Flétna trubicová 8', Píšťal vřetenová 8', Oktáva 4', Flétna zobcová 4', Flétna plochá 2', Mixtura 4-5x 1''.

II.manuál: Kryt 8', Salicional 8', Principál zpěvný 4', Flétna portunálová 4', Oktáva 2', Seskvialtera 2x 1^{3/5} + ^{4/5}, Akuta 4x 1', Šalmaj trubicová 8'.

Pedál: Subbas 16', Flétna basová 16', Principálbas 8', Chorálbas 4'.

Spojky: II/I 16', II/I 8', II/I 4', I 4', II 16', II 4', I/P 8', II/P 8', II/p 4'.

---

¹⁴²SOCHORA, Pavel. *Varhany na Zlínsku*, bakalářská práce MU v Brně, Brno 2007, s. 81.

Kombinace: Pevné: Piano, Mezzoforte, Forte, Pleno, Tutti. Volné: Volná kombinace A, B

Pomocná zařízení: Zapínač ručních rejstříků do volných kombinací, vypínač jazyků, vypínač oktávových spojek, generální spojka, vypínač crescenda, rejstříkové crescendo, žaluzie II. manuálu.¹⁴³

---

¹⁴³ SOCHORA, Pavel. *Varhany na Zlínsku*, bakalářská práce MU v Brně, Brno 2007, s. 81.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat hudební situaci ve Zlíně v letech 1918–1945 v katolickém chrámu sv. Filipa a Jakuba a v evangelickém kostele. Akcentována je především oblast prováděného repertoáru a jeho charakteristika; práce však sleduje i organizační principy uplatňované na kůru, intenzitu vystupování a zároveň také uvádí všechny příležitosti, u nichž sbor vystupoval. Rovněž je nastíněna osobnost hlavních představitelů. V neposlední řadě pak práce předkládá chronologický výčet skladeb včetně jejich autorů prováděných ve zkoumaném období, což podtrhuje rozdělení kapitol o hudební produkci na základě působení jednotlivých ředitelů kůru.

Kostel sv. Filipa a Jakuba je jednou z architektonických dominant města a zároveň hlavním centrem duchovní hudby. Mezi hlavní osobnosti působící ve zlínských chrámech ve vymezeném období patří Jan Stelibský a Jan Budík. Z dochovaného materiálu je patrné, že nacvičovaný repertoár za dob jejich působení se značně lišil. Pod vedením Stelibského se prováděla především hudba figurální, jako např. díla J. J. Ryby, V. Mýtného, E. Marhuly nebo F. Kolaříka. Jan Budík byl naopak vyznavačem cyrilského hnutí, což dokládá repertoár chrámového sboru. Figurální hudba ustoupila do pozadí, ale nevymizela z hudební produkce úplně. Věřící během liturgických obřadů vyslechli díla renesančních skladatelů, k nimž patřil např. G. P. da Palestrina, J. H. Gallus, T. L. de Victoria, dále pak díla českých skladatelů L. Holaina, P. Křížkovského, J. Budíka, V. Říhovského, F. Picky, E. Treglera, J. Nešvery a dalších. S jistotou můžeme konstatovat, že pod Budíkovým vedením se soubor děl značně rozšířil a obměnil. Během druhé světové války byl seznam produkovaných skladeb do jisté míry podobný. Hrála se díla Pickova, Treglerova, Nešverova či Říhovského. Kvalitativní posun v repertoáru lze zaznamenat ve výběru z děl J. Haydna, W. A. Mozarta, A. Dvořáka nebo F. Škroupa.

Funkce a organizace liturgických obřadů byla po celou dobu obdobná. Chrámový sbor vystupoval o nedělích a svátcích (Vánoce, Velikonoce, Nový rok, Květná neděle, Boží Tělo a svátek sv. Cecílie). Intenzita bohoslužeb zůstala víceméně stejná, konaly se tedy zpravidla o nedělích 2–3 bohoslužby: jitřní, ranní a hrubá mše. Pod Budíkovým vedením došlo k obohacení spolupráce s městskými institucemi (především s orchestrem Baťa), k navázání kontaktů s olomouckými chrámovými

hudebníky, s otcem Jaroslavem Budíkem, ale i s hudebníky z Prahy, zejména pak s Bedřichem Antonínem Wiedermannem.

Informace o hudební produkci evangelického kostela jsou v řadě případů poměrně strohé a týkají se pouze krátkého období. Mají však vysokou výpovědní hodnotu a jsou badatelsky přínosné. Na základě informací z období let 1941–1942 můžeme zobecnit, že pěvecký sbor pravidelně čtyřikrát do měsíce zkoušel. Těleso ročně nastudovalo kolem 45 písní, přičemž repertoár sestával z kusů kmenových i nových. Některé z nich vycházely ze starších zpěvníků, některé zřejmě poházely z dílny pěvců či sbormistra. Řada skladeb je součástí nejnovějšího vydání evangelického zpěvníku, jako např. *Ve své rozličné úzkosti*, *Voláme z hlubokosti*, *Milost Pána našeho* nebo *Až potud nám pomáhal* a dalších. Většina písní však není v žádném zpěvníku staršího vydání uvedena. Zkoušky byly doprovázeny na harmonium pravděpodobně až do té doby, než postavili v chrámu nové varhany (v roce 1970).

Závěrem lze konstatovat, že chrámová hudba byla nedílnou součástí života věřících ve Zlíně. Repertoár i organizační chod probíhal dle dobových zvyklostí a reagoval tak na atmosféru doby.

RESUMÉ

Práce mapuje hudební provoz ve zlínských chrámech v letech 1918–1945. V úvodu je nastíněna celková situace ve Zlíně ve zkoumaném období, a sice z hlediska hospodářského, společenského a kulturního; následující kapitola pak usiluje o přesné vymezení termínu *chrámová hudba*. Těžiště práce spočívá ve zmapování hudebního dění na obou zlínských kůrech, a to jak v katolickém kostele u sv. Filipa a Jakuba, tak i v evangelickém chrámu. Zároveň je také nastíněna stručná historie vzniku obou sakrálních staveb.

V kapitole sledující provoz hudby v katolickém kostele je vyzdvížena zejména činnost hlavních osobností, ředitelích kůru Jana Stelibského a Jana Budíka, kteří do značné míry ovlivňovali chod tamějšího chrámového sboru. Stranou rovněž nezůstává ani problematika prováděného repertoáru. U evangelického chrámu se pak jedná pouze o stručný výčet repertoáru z jednoho roku, respektive ze sborových zkoušek.

Obě stěžejní pasáže také obsahují dokumentaci hlavního liturgického hudebního nástroje – varhan.

SUMMARY

This work maps musical services in two temples in Zlin during 1918 – 1945. At the beginning, there is an outline of what the situation was at the researched period in Zlin from the economical, social and cultural point of view; the following chapter strives to exactly define the term temple's music.

This work focus lies in mapping the musical **actions** at both Zlin's galleries especially at St. Filip & Jacob and the evangelical church as well. There is a brief history of how both sacral buildings originated.

In the chapter following **service** of music in the catholic church, there is an emphasis of main gallery personality directors Jan Stelibsky and Jan Budik, who influenced the run of the local temple's choir.

The issue of persuing the repertoire doesn't stay away. There is a brief summary description of one year repertoire, respectively choir's practices at the evangelical church.

Both principal passages contain a documentation of the main liturgical musical instrument – organ.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Bakklareatsarbeit beschäftigt sich mit der Musikproduktion in ZlinerKirchen zwischen den Jahren 1918-1945. In der Einleitung wird die wirtschaftliche, gesellschaftliche und kulturelle Situation in Zlin in dieser Zeit beschrieben. Das folgende Kapitel versucht den Begriff Kirchenmusik konkret zu definieren. Das Ziel der Arbeit ist, das Geschehen im Bereich der Musik auf den Choren zweier Kirchen in Zlin zu zeigen – in der katholischen Kirche St. Philipp und Jakob und in der evangelischen Kirche. Gleichzeitig wird auch kurz die Baugeschichte der beiden Kirchen beschrieben.

In der Kapitel, die sich mit der Entwicklung der Musik in der katholischen Kirche beschäftigt, wird die Aufmerksamkeit vor allem auf die Tätigkeit von zwei bedeutendsten Musiker und Chordirektoren Jan Stelibský und Jan Budín gerichtet, die auch bestimmten Einfluss auf die Entwicklung des dortigen Kirchenchores hatten. Auch das Repertoire des Chores wird analysiert. Bei der evangelischen Kirche wird das Repertoire nur im Laufe eines Jahres konkretisiert, konkreter nur das Repertoire aus zwei Chorprüfungen.

Ganze Arbeit wird auch um die Dokumentation des in beiden Kirchen wichtigsten Musikinstruments – der Orgel – ergänzt.

ANOTACE

Příjmení a jméno autora:	Michaela Šarmanová
Katedra:	Muzikologie
Fakulta:	Filozofická
Název diplomové práce:	Chránová hudba ve Zlíně v letech 1918–1945
Vedoucí diplomové práce:	Doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.
Počet znaků:	101 047
Počet stran přílohy:	12
Počet titulů použité literatury:	14
Klíčová slova:	Zlín, hudba, chránová hudba, kostel sv. Filipa a Jakuba, evangelický kostel, Jan Stelibský, Jan Budík, varhany
Krátká charakteristika diplomové práce:	Práce mapuje celkovou situaci ve Zlíně v letech 1918–1945. Ve vymezeném období dále nastiňuje hudební produkci v chrámu sv. Filipa a Jakuba a v evangelickém kostele. Především se jedná o chronologický výčet provedených skladeb a jejich autorů. Hlavními osobnostmi byli ředitelé kůru Jan Budík a Jan Stelibský.

PRAMENY A LITERATURA

LITERATURA

ČERVINKA, Arnošt. *Dějiny zlínské farnosti a farností okolních*. Zlín: Pavel Džavík, Hradská 4374, 76001 Zlín, 1991.

FRIC, Ota. *Vývoj hudební kultury na jihovýchodní Moravě*. Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1963.

FUKAČ, Jiří, Jiří VYSLOUŽIL a Petr MACEK. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997.

CHYBOVÁ, Helena. Jan Stelibský a jeho přínos pro rozvoj vsetínské a zlínské hudebního školství. *Valašsko: Vlastivědná revue*, 2006, 17, s. 10-11.

NEKUDA, Vladimír. *Zlínsko*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 1995.

PALA, Josef. *Zlín: Farnost sv. Filipa a Jakuba*. Zlín: Česká Unigrafie, 2010.

PIVOŇKA, Petr a Ivan BERGMANN. *Evangelický kostel ve Zlíně 1937-2007: 70 let*. Zlín, Českobratrská církev evangelická, 2007.

POKLUDA, Zdeněk. *Sedm století zlínských dějin*. 2., dopl. a rozš. vyd. Zlín: Esprint, 2006.

SEHNAL, Jiří. *Barokní varhanářství na Moravě*. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. Brno, 2004.

SEHNAL, Jiří. *Stručný přehled dějin katolické chrámové hudby*. 1. vyd., Rosice: Gloria, 1999.

VIČAR, Jan. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. 1. vyd., Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouci, 2014.

VIČAROVÁ, Eva. *K vývoji české chrámové hudby ve 20. století*. Musicologica Brunensia 48, 2013, č. 2, s. 143–153.

VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872-1985*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.

VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lipa-A.J. Rychlík, 1995.

ARCHIVNÍ PRAMENY:

Státní okresní archiv Zlín, fond Farní úřad Zlín, č. př. 25/2009 ev. č. 16, Kronika 1860–1973 (1990).

Státní okresní archiv Zlín, fond Farní úřad Českobratrské církve evangelické Zlín, inv. č. 115 (karton 12), Sešit pěveckého sboru 1941–1942.

DIPLOMOVÉ PRÁCE

SOCHORA, Pavel. *Varhany na Zlínsku*, bakalářská práce MU v Brně, Brno 2007.

SOLDATOVÁ, Petra. *Hudební život ve Zlíně po roce 1918*, bakalářská práce MU v Brně, Brno 2014.

DOBOVÝ TISK

Sdělení zaměstnanců firmy T. a A. Baťa. (1918–1930)

Zlín (1931–1945)

Cyril (1879–1936)

INTERNETOVÉ ODKAZY

<http://www.staryzlin.cz/stary-zlin.php> (citováno ke dni 15. 4. 2015)

<http://www.ateliery.cz/cz/historie.html> (citováno ke dni 5. 4. 2015)

<http://vdozlin.cz> (citováno ke dni 12. 4. 2015)

<http://zlin.evangnet.cz/historie-kostela> (citováno ke dni 25. 5. 2015)

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=6535 (citováno ke dni 25. 4. 2015)

http://www.farnostzlin.cz/?ukaz=67_historie&IdMenu=67 (citováno ke dni 18. 2. 2015)

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=4564 (citováno ke dni 18. 2. 2015)

PŘÍLOHA

Obr. č. 1: Celkový pohled na jižní stranu náměstí, 1937

11/10 Celkový pohled na jižní stranu náměstí, 1937

38

Obr. č. 2: Jihovýchodní kout náměstí, ve kterém se staví Trantírkův dům, 1939

11/11 Jihovýchodní kout náměstí, ve kterém se staví Trantírkův dům, 1939

Obr. č. 3: Spolek divadelních ochotníků Tyl (mj. pánové Slovenčik, Koníček, Plachý, Thuma, Červenka), 1903

11/15 Spolek divadelních ochotníků Tyl (mj. pánové Slovenčik, Koníček, Plachý, Thuma, Červenka), 1903

Obr. č. 4: Pohled k farnímu chrámu a škole, 1924

V/4 Pohled k farnímu chrámu a škole, 1924

94

Obr. č. 5: Bourání obecního chudobince na Dlouhé ulici, 1933

V/5 Bourání obecního chudobince na Dlouhé ulici v. 1933

Obr. č. 6: Závodní kapela, 1924–1928

XI/9 Závodní kapela (1924–1928)

Obr. č. 7: Kostel sv. Filipa a Jakuba

Obr. č. 8: Evangelický kostel

Seznam nacvičovaných skladeb v evangelickém chrámu z roku 1942.

Datum	Počet členů	Nacvičované písně	Opakování písní
5. 3. 1942	15	<i>Hoj věrní v boj!</i>	<i>Ve skalním hrobě; Má duše nic se nelekej</i>
12. 3. 1942	10	<i>V své rozličné úkosti</i>	
19. 3. 1942	15		<i>Voláme z hlubokosti; V rozličné úzkosti; Milost Pána našeho; Až pokud nám pomáhal</i>
23. 3. 1942	12		<i>Voláme z hlubokosti; Otče náš; Pomáhal nám; Milost Pána našeho; V rozličné úzkosti</i>
26. 3. 1942	15		<i>Voláme z hlubokosti; V své rozličné úzkosti; Milost Pána našeho; Haleluja nechť sláva čest; Otče náš; Již pokud nám pomáhal</i>
2. 4. 1942	13	<i>Ve hlubokém spánku</i>	
9. 4. 1942	12	<i>Hrozným živlů zápasem</i>	
16. 4. 1942	16	<i>Hrozným živlů zápasem; O bych měl křídla</i>	
23. 4. 1942	14	<i>O bych měl křídla</i>	
30. 4. 1942	12	<i>O bych měl křídla; Hrozným živlů zápasem</i>	<i>Ty se mnou bud'; Tebe jest oslavovat Hospodine</i>

7. 5. 1942	15	<i>Jásavy chvalozpěv; O bych měl křídla; Hrozným živlů zápasem</i>	
14. 5. 1942	17	<i>Vlast má není tento svět; Tiše spí, sladký sen</i>	<i>O bych měl křídla; Jásavý chvalozpěv; Hoj věrní v boj</i>
28. 5. 1942	14	<i>Tiše spí, sladký sen</i>	<i>O bych měl křídla; Jásavý chvalozpěv</i>
4. 6. 1942	14	<i>Ó Bože uděl požehnání; Tiše spí, sladký sen</i>	<i>O bych měl křídla; Jásavý chvalozpěv</i>
11. 6. 1942	17	<i>Tiše spí, sladký sen</i>	<i>O bych měl křídla; Ó Bože uděl požehnání</i>
18. 6. 1942	15	<i>Blíž Tobě Bože můj</i>	<i>Jásavý chvalozpěv</i>
25. 6. 1942	20	<i>Blíž Tobě Bože můj</i>	<i>O bych měl křídla; Slavné dílo!; Hoj věrní v boj</i>
2. 7. 1942	19	<i>Blíž Tobě Bože můj</i>	<i>Rozhlaste zvučně</i>
9. 7. 1942	15	<i>Několik perných dnů; Slyš Hospodina</i>	<i>Hoj věrní v boj; Kdož přebývá ve skryši Njevyššího</i>
16. 7. 1942	16	<i>Několik perných dnů; V srdci mém tam teskno</i>	<i>O bych měl křídla; Vyslyš nás Otče</i>
23. 7. 1942	10	<i>Slyš, Hospodine</i>	<i>Několik perných dnů; Jásavý chvalozpěv; Blíž tobě Bože můj</i>
27. 8. 1942	16	<i>Pán cestu zná; Radostně zapějme bratři</i>	

10. 9. 1942	10	<i>Radostně zapějme bratři</i>	<i>V nebeské glorii</i>
17. 9. 1942	13	<i>Radostně zapějme bratři; Pán cestu zná</i>	<i>Rozhlaste zvučně</i>
24. 9. 1942	13	<i>Radostně zapějme bratři</i>	
1. 10. 1942	14	<i>Radostně zapějme bratři</i>	
8. 10. 1942	13	<i>Zpívám průvodci; Tak samotná</i>	<i>Radostně zapějme bratři; Hoj večerní boj</i>
15. 10. 1942	11	<i>Moudrosti poklad z nebe; Tak samotná</i>	<i>Tiše spí; Blíž Tobě Bože můj; Jásavý chvalozpěv</i>
22. 10. 1942	16	<i>Moudrosti poklad z nebe; Chci Pána slaviti</i>	<i>O bych měl křídla</i>